

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Hodnotová orientace a životní spokojenost osob
v mladém věku**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí:

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracoval:

Král Jan

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Hodnotová orientace a životní spokojenost osob v mladém věku*“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V dne

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za metodickou pomoc, užitečné rady a věcné připomínky, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat celé své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Jan Král

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI Z HLEDISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE.....	7
1.1 VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE	7
1.1.1 ČLENĚNÍ PSYCHICKÉHO VÝVOJE	8
1.1.2 VÝVOJOVÁ STADIA	8
1.2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ MLADŠÍ DOSPĚLOSTI	10
1.3 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	12
1.4 EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ	12
1.5 PSYCHOSOCIÁLNÍ VÝVOJ	14
2. HODNOTY A HODNOTOVÁ ORIENTACE	16
2.1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ POJMU HODNOTA.....	16
2.2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ POJMU HODNOTOVÁ ORIENTACE	18
2.2.1 HIERARCHIE HODNOT.....	20
2.2.2 VÝVOJ HODNOTOVÉ ORIENTACE U LIDÍ V OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI.....	20
2.3 KLASIFIKACE HODNOT.....	22
2.3.1 VZTAH HODNOT A POSTOJŮ.....	26
2.3.2 HODNOTY A POTŘEBY	26
2.3.3 HODNOTY A ZÁJMY	27
2.3.4 HODNOTY A NORMY.....	27
2.4 LIDSKÉ POTŘEBY	28
2.5 ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST	31
3. EMPIRICKÁ ČÁST.....	35
3.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE A VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	35
3.2 METODY VÝZKUMU	36
3.3 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU	37
3.4 VLASTNÍ ŠETŘENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	37
3.5 ZÁVĚR VÝZKUMU	57
ZÁVĚR.....	59
RESUMÉ.....	62
ANOTACE.....	63
ANNOTATION	63
SEZNAM LITERATURY	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	67

Úvod

Hodnotová orientace a životní spokojenost je téma, které mne zaujalo z pohledu člověka, který velmi pozorně vnímá změny probíhající v dnešním světě. Ať už se jedná o materiální zázemí lidí spojené s Damoklovým mečem hrozící světové finanční krize či neustálé polemiky o graduujících přírodních katastrofách, hrozby nových nemocí nebo strachu z válečných konfliktů. To vše se v různých formách promítá do života lidí a ovlivňuje jejich posuzování důležitosti hodnot a priorit. Stejně tak jsou lidé ovlivněni mediálním světem, který mnohé odhaluje, mnohé mystifikuje a mnohým může latentně ohrožovat jejich soukromí. Politické, historické i kulturní změny probíhající v České republice jsou samozřejmě každým jejím občanem vnímány s jinou pozorností, ale i přesto zasahují do jejich běžného života ovlivňující tak jejich hodnoty a spokojenost v životě. Téma hodnotová orientace a životní spokojenost - konkrétně u osob v mladé dospělosti, tedy mezi 20 a 30 rokem, jsem si vybral proto, že jsme sám na horní věkové hranici této skupiny a velice mne zajímá, jak na tuto problematiku pohlíží moji vrstevníci a mladší generace. Z těchto důvodů bych rád tuto problematiku více prozkoumal a učinil tak další kroky k jejímu bližšímu poznání.

Cílem této bakalářské práce je nejdříve popsat období mladé dospělosti a vymezit základní pojmy, jako jsou hodnoty a životní spokojenost, a specifikovat je u zkoumaného vzorku. Na základě těchto znalostí provedu v praktické části šetření a pomocí dotazníkové metody prozkoumám a analyzuji jednotlivé hodnoty a potřeby. Cílem celé této bakalářské práce je tedy zjistit, zda se vyskytují určité rozdíly v preferenci hodnot mezi dvěma zkoumanými skupinami respondentů, ale také zda existují hodnoty, které mají stejné pořadí významnosti.

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí - teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. První kapitola se zabývá obdobím mladé dospělosti. Zde je prozkoumáno toto období z pohledu psychologie. Důraz je zde kladen zejména na teoretické vymezení mladší dospělosti a kognitivní, emocionální a psychosociální vývoj v tomto období.

Druhá kapitola je zaměřena na lidské hodnoty a hodnotovou orientaci. Nechybí zde vymezení pojmů hodnota, hodnotová orientace a popis vývoje hodnotové orientace u lidí v období mladé dospělosti. Zmíním různé klasifikace

hodnot a zamyslím se nad vztahem hodnot a postojů, potřeb, zájmů a norem. S hodnotami úzce souvisí také lidské potřeby, které jsou popsány v další kapitole. V neposlední řadě pojednává teoretická část o životní spokojenosti.

Praktická část se bude zabývat empirickým průzkumem, který je zaměřen na rozdíly v hodnotových orientacích dospělých osob ve věku 20 až 30 let. Tito respondenti jsou rozděleni do dvou skupin - studující a pracující. Stanovil jsem čtyři výzkumné otázky. Výzkumné šetření zkoumá, zda-li existují rozdíly v hodnotách a životní spokojenosti u studujících a pracujících lidí. Pomocí dotazníkové metody zjistím a následně pak analyzuji jednotlivé hodnoty a potřeby, identifikuji předpokládaný výskyt určitých rozdílů v preferenci hodnot mezi oběma zkoumanými skupinami respondentů a také výskyt hodnot, které mají stejné pořadí významnosti u zkoumaných respondentů.

Dotazník obsahuje 27 položek. Na většinu z nich respondenti reagovali pomocí hodnotící škály, poslední dvě otázky nabízí různé odpovědi. Vše je zpracováno a znázorněno i graficky a ke každé položce je připojen i popis. Z tabulek je také jasně patrné srovnání mezi oběma zkoumanými soubory respondentů, tedy mezi lidmi studujícími a pracujícími. Data jsou posbírána celkem od 100 osob, které vyplňovaly dotazník samostatně a anonymně.

Průzkum nám jistě odhalí zajímavé informace o vnímání životních hodnot současnou generací lidí v mladém věku.

1. Období mladé dospělosti z hlediska vývojové psychologie

1.1 Vývojová psychologie

Mám-li popsat období mladé dospělosti z hlediska vývojové psychologie, považuji za nutné definovat, co to vývoj a vývojová psychologie je.

Vývoj můžeme definovat jako:

- soustavný proces, během kterého dochází ke změně aktuálního stavu do stavu nového,
- kontinuální proces změn, které mohou mít i regresní charakter, čímž rozumíme návrat na nižší vývojovou úroveň.

Vágnerová¹ uvádí, že „vývojová psychologie se zabývá popisem změn v jednotlivých oblastech lidské psychiky, které jsou typické pro určité životní období. Tato zjištění jsou základem pro odvození obecných zákonitostí psychického vývoje, typických způsobů prožívání a chování v jednotlivých fázích lidského života. Pro duševní vývoj jedince je používán termín ontogeneze psychiky.“

Lze rozlišit tři hlavní oblasti psychického vývoje člověka. Biosociální vývoj se týká tělesného vývoje a veškerých proměn s ním spojených. Kognitivní vývoj zahrnuje všechny psychické procesy, které se podílejí na poznávání. Psychosociální vývoj se týká změn prožívání a osobnostních charakteristik v průběhu socializace, procesu začleňování jedince do společnosti. Toto rozdělení psychického vývoje na jednotlivé oblasti je především teoretické, protože lidská osobnost se vyvíjí jako celek. Tělesný, kognitivní i psychosociální vývoj se vzájemně prolíná a ovlivňuje.²

Jak shrnuje Skorunková³, znalost vývojové psychologie přispívá k vytvoření reálného očekávání a přiměřeného chování ve vztahu k lidem různého věku, vede k porozumění jejich psychickým potřebám a vytváří tak předpoklady pro profesionální práci pedagogů s žáky nebo sociálních pracovníků s jejich klienty.

¹ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 15.

² Říčan, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004.

³ Skorunková, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008.

1.1.1 Členění psychického vývoje

Pro přehlednost uvádím členění psychického vývoje dle současných publikací českých autorů Vágnerové (2000) nebo Langmeiera a Krejčířové (1998):

- Prenatální období od početí po narození dítěte
- Novorozenecké období 1. měsíc
- Kojenecký věk 1. rok
- Batolecí věk 1 až 3 roky
- Předškolní věk 3 až 6 let
- Mladší školní věk od 6 - 7 do 8 - 9 let
- Střední školní věk od 8-9 do 11-12 let
- Starší školní věk, pubescence od 11-12 do 15 let
- Adolescence 15 až 20 let
- **Mladá dospělost** **20 až 30 let**
- Střední dospělost 30 až 45 let
- Starší dospělost 45 až 60 let
- Stáří nad 60 let⁴

1.1.2 Vývojová stadia

Erikson, psychoanalyticky zaměřený psychiatr, si všímá společenských, kulturních a historických podmínek vývoje. Ve své teorii vychází z předpokladu, že si jedinec musí na každém stupni vývoje vyřešit určitý psychosociální konflikt. Podaří-li se mu to, může vývoj pokračovat úspěšně dále, naopak nevyřešené konflikty další vývoj pozdržují a ohrožují. Možnost nápravy spočívá v dodatečném vyřešení tohoto konfliktu.

Erikson rozděluje život člověka na osm stádií, které nazval osm věků člověka. Pro potřebu této práce je pouze vyjmenuji a blíže popíši věk, týkající se mladé dospělosti.

1. období - první rok života: pocit důvěry x pocitům nejistoty

⁴ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000.

2. období - období batolete: pocit autonomie x pocitu studu
3. období - předškolní věk: iniciativa x pocitu viny
4. období - školní věk: pocit vlastní snaživosti x pocitům méněcennosti
5. období - věk dospívání: vlastní identita x nejistotě v roli
6. období - mladá dospělost: intimita x izolaci

V tomto období je člověk ochoten vzdát se toho, o co v dospívání tolik usiloval a co pro něho bylo nejvzácnější a nejzranitelnější - vlastní totožnosti. Měl by být schopen nechat splynout vlastní identitu s totožností druhého člověka vytvořením intimního partnerského vztahu. Pokud není v této době mladý člověk schopen navázat hluboký, citový a stabilní vztah, čeká jej izolace. Nevládnutí této fáze souvisí se sklonem vyhýbat se všem vztahům, které „hrozí“ intimitou, emočním sblížením a současně omezením vlastní svobody, přijetím zodpovědnosti a nových povinností.

7. období - dospělosti generativa x stagnaci
8. období - stáří: integrita x strachu ze smrti⁵

Jak tvrdí Bühlerová, každý věk má své poslání a úlohu. V periodizaci života člověka se jako třídící znak nejčastěji používá chronologický věk v kombinaci s vymezením životních vývojových úloh:

- 0 až 15 let : bez určení
- 15 až 25 let : nspecifikované expanze
- 25 až 45 let : zralost, definitivní životní úloha
- 45 až 65 let: duchovní rozmach, úspěch
- 65 let a více: teoretický poměr k životu, retrospekce, příprava k ukončení života.

Dále uvedu rozdělení životních stádií D. E. Supera:

- 0 až 15 let: stádium růstu
- 15 až 25 let: explorace
- 25 až 45 let: budování a konsolidace, zkušební fáze, stabilizace
- 45 až 65 let: udržování
- 65 až 70 let: zpomalování
- 70 let a více: pokles, zanechání práce⁶

⁵ Atkinsonová, R. L. *Psychologie*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

⁶ Machalová, M. *Psychológia vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava: Gerlach Print, 2006.

1.2 Teoretické vymezení mladší dospělosti

Počátek dospělosti není v naší společnosti určen nějakým mezníkem či rituálem, který by přechod z dospívání do dospělosti jednoznačně potvrzoval. Skorunková⁷ zmiňuje, že biologické dosažení dospělosti je vázáno na zrání organismu, tedy na věk. Psychosociální vymezení dospělosti je složitější, v této oblasti dosahují dospělosti různí jedinci v odlišnou dobu.

Zajímavý na tomto období je fakt, že mladý člověk ještě řeší některé vývojové úkoly předchozího období a současně už musí čelit nově vznikajícím úkolům života v dospělosti. Vysokoškolák ještě končí svá studia a brzy začíná pracovat. Většina lidí v této době hledá svého stálého partnera, navazuje stálou známost a uzavírá sňatek. Je to už také období optimální reprodukční schopnosti a mnozí jedinci se začínají starat o své děti. Jak potvrzuje Langmeier a Krejčířová⁸ „nejvýznamnějším úkolem tohoto období je proto v podstatě nalezení intimního vztahu k někomu, s nímž budu ochoten tento vztah dále posilovat a udržovat. Jen tak je možno vyjít z izolace, ve které by se člověk ocitl po emancipaci ze svého vlastního rodinného hnízda.“

Období dospělosti (zhruba od 18/20 do 60/65 let) probíhá značně individuálně a odlišně. Na jeho počátku se dokončuje příprava na povolání, začíná profesní uplatnění, zakládá se rodina, završuje se rozvoj základních psychických funkcí a na nějakou dobu se dosažená úroveň stabilizuje. Dospělý rozvíjí své zkušenosti a sociálně zraje. To neznamená, že se neobjevují kritická období spojená u žen například s těhotenstvím a mateřstvím, u obou pohlaví se změnami povolání, se změnami rodinné konstelace (narození dětí, úmrtí, sňatky, rozvody), později s ukončením aktivní pracovní činnosti atd.

Jak už bylo řečeno, E. H. Erikson považuje pro zvládnutí případných krizových momentů v tomto věku především vyřešení protikladu intimity v sociálních vztazích podloženou často erotickým nábojem a izolace, k níž dochází při neschopnosti vytvoření odpovídajícího vztahu k blízkým osobám i k sobě samému.

⁷ Skorunková, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2008.

⁸ Langmeier J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie s úvodem do neurofyzologie*. Praha: Nakladatelství H and H, 1998, s. 93.

Je pravda, že mladší dospělost představuje v mnoha směrech dosažení vrcholu rozvoje tvůrčích sil, výkonnosti, sociální zralosti se schopností samostatného rozhodování včetně přijetí příslušné zodpovědnosti.

Dosažený rozvoj schopností vytváří za běžných okolností předpoklad pro realistický pohled na svět s určitým nadhledem v přístupu ke každodenním problémům i závažnějším událostem uvědomujícím si jejich mnohostrannost i časovou podmíněnost. To mimo jiné umožňuje i přijetí kompromisu a určitou relativizaci v přijímání norem. Dospělý je schopen přijmout zodpovědnost nejenom za sebe, ale i za druhé. Určité rozdíly jsou patrné v mužské a ženské roli. Od mužů jejich společenské okolí očekává spíše racionalitu, dominanci, nezávislost, zatímco u žen to bývá větší citovost, porozumění pro jiné a ohleduplnost.

Nicméně oproti tradičnímu pojetí je současná role mladé ženy více spojována s rovnoprávným postavením ve společnosti, větší samostatností i dominancí v pracovní kariéře. Celkově je role ženy oproti muži složitější a často i náročnější (rodina, domácnost, zaměstnání).

Profesionální start v mladé dospělosti bývá někdy provázen šokem z reality. Lidé v tomto věku poměrně často v zaměstnání experimentují, mění zaměstnání (hledání, získávání zkušeností). U žen bývá jejich vztah k zaměstnání zřetelněji než u mužů posuzován vzhledem k mateřství a rodině (oběma přičítají stejný význam nebo preferují jedno či druhé).

Důležitou součástí identity v dospělosti je rodičovská role. Tato role je podle Vágnerové⁹:

- silně asymetrická (děti a rodiče mají různá práva a povinnosti),
- nevratná (z rodičovství nelze odstoupit),
- silně spojující pro oba partnery,
- náročná na změnu dosavadního životního stylu.

⁹ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 344.

1.3 Kognitivní vývoj

Můžeme říci, že se v tomto období dovršuje rozvoj intelektuálních schopností, ale vlivem nedostatku vědomostí a zkušeností se ještě definitivně nedokončuje. Příznačná je pro jedince v mladé dospělosti velká intelektuální aktivita (třídí nové poznatky, kriticky je ověřují, zaujímají k nim vlastní postoj, rádi diskutují).

Skorunková¹⁰ uvádí, že rozvoj myšlení ovlivňuje v mladé dospělosti především zkušenost, která vede k postupnému opouštění černobílého vidění světa. Mladý dospělý člověk si již uvědomuje, že mnohé situace mohou mít různá řešení a mnohdy je nelze posuzovat jen jako špatné či dobré. Uvědomuje si mnohoznačnost životní reality, je schopen kompromisu a akceptuje řešení, které je přijatelné z více hledisek nebo pro více lidí.

Zkušenost přispívá k dalšímu rozvoji tzv. krystalické inteligence, která u duševně pracujícího člověka může růst až do 60 let. Krystalická složka inteligence obsahuje naučené myšlenkové obraty, kvalitně osvojené pojmy a využívá osvědčené strategie řešení problémů.

Hloubavost adolescence pomíjí nebo podstatně slábne, dospělý člověk začíná být pragmatický a realistický. Je zaměřen extrovertně realisticky, více se zabývá praktickými úkoly, spojenými se svou profesní rolí a mezilidskými vztahy. Typické jsou ještě optimistické naděje či iluze, mladý dospělý člověk uvažuje o své perspektivě neomezeně, obvykle „nedohlédne“ až na konec svého života, který se mu jeví velmi vzdálený.

1.4 Emocionální vývoj

V citovém vývoji dochází k jisté emocionální rovnováze a převaze pozitivních citů. Typický je další výrazný rozvoj vyšších citů (zejména etických a estetických).

Jak již bylo řečeno, vývojovým úkolem mladé dospělosti je dle Eriksonovy teorie dosažení vztahové intimity a vytvoření trvalého stabilního partnerského

¹⁰ Skorunková, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2008.

vztahu. Intimita ve vztahu vyžaduje sebeotevření, projevy něhy a lásky, důvěru a úctu k druhému člověku, schopnost mít rád druhého člověka i s jeho chybami a schopnost sdílet společné plány. Člověk, který není pro vytvoření partnerského vztahu zralý, se postupně ocitá v izolaci, zatímco ostatní vrstevníci vstupují do manželství a zakládají rodiny.

Langmeier a Krejčířová¹¹ uvádějí, že dospělý člověk již není závislý na své původní rodině. Dochází ke změně vztahu s rodiči, který je symetričtější a klidnější. Mladý dospělý člověk hodnotí své rodiče již objektivněji, realisticky (není ve vztahu k rodičům ani dětsky nekritický, ani pubertálně negativistický). Dokáže uznat jejich zkušenosti a přijmout jejich rady, jimiž se řídí, pokud je sám považuje za správné a užitečné. Vztah k vlastnímu otci a matce dozrává také vlastní rodičovskou zkušeností a často vede i ke vzájemnému sblížení a lepšímu porozumění. Založením rodiny a zplozením dítěte se mladý dospělý člověk plně vyrovnává vlastním rodičům, uvědomuje si obtížnost rodičovské role a její zodpovědnost, získává zkušenosti, které mají i jeho rodiče, a lépe chápe jejich postoje a chování které dříve považoval za neúčelné.

Paulík¹² se zamýšlí nad bilancováním dosavadního života, ke kterému nezřídka dochází kolem 30. roku a k jehož důsledkům patří často snaha po určité změně (bydliště, partnerských vztahů, zaměstnání, atd.). Do této doby mladý člověk získával a udržoval různé role, v zaměstnání i ve vztazích, nyní má tendenci hodnotit, co se mu z jeho plánů podařilo a co by ještě chtěl dokázat.

Říčan¹³ tvrdí, že muži častěji bilancují svou profesní kariéru, ženy se musí pod tlakem času rozhodovat, zda založí rodinu, pokud se tak ještě nestalo. Říčan potvrzuje Paulíkova slova, že v období prvního bilancování uvažuje mladý člověk nad svými dalšími možnostmi a směřuje k nějaké změně: svého životního stylu, partnera, zaměstnání, bydliště, rodinného stavu, počtu dětí apod.

¹¹ Langmeier J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie s úvodem do neurofyzologie*. Praha: Nakladatelství H and H, 1998.

¹² Paulík, K. *Vývojová psychologie*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 2002.

¹³ Říčan, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004.

1.5 Psychosociální vývoj

Za psychické znaky dospělosti lze považovat samostatnost spojenou s větší sebejistotou, relativní svobodu vlastního rozhodování a chování, schopnost přijmout zodpovědnost ve vztahu k druhým lidem a zodpovědnost za svá rozhodnutí a činy. Dospělý člověk se dovede lépe ovládat, podřídit své aktuální osobní potřeby ohledům na jiné osoby a omezit tak svou egocentričnost.

Mladí lidé nastupují do prvního zaměstnání v různém věku, v odlišnou dobu odchází z domova svých rodičů apod. Stejně tak se v dalším vývoji mohou životní cesty dospělých lidí od sebe výrazně odlišovat, jednotlivé životní kroky následují u různých lidí v jiném pořadí (nebo vůbec nenastanou) a mají tak různé důsledky na psychický vývoj a zrání osobnosti. Tato rozmanitost vývoje ztěžuje definici obecného zákonitého sledu změn v jednotlivých obdobích dospělosti.¹⁴

Zájmy se ustalují, prohlubují a jsou reálnější. Rozvíjejí se hlavně zájmy o společenské otázky a zájmy kulturně umělecké. Pěstované zájmy umožňují rozvinutí a projevení se speciálních schopností (talenty, které podávají pozoruhodné výkony). Z charakterových vlastností má vysloveně pozitivní ráz vývoj vůle. Mladý člověk dosahuje stále většího sebeovládání, usiluje o dosažení optimálních výkonů v práci, sportu, studiu apod. Má také výraznou potřebu sebezdokonalování. Uvědoměle přejímá a vytváří si určitou soustavu hodnot.

Sociální vztahy k dospělým jsou vždy vázány na ekonomickou závislost. Pokud jsou mladí lidé ještě ekonomicky závislí, jejich vztahy jsou často konfliktní. Mladý člověk se snaží o sebepoznání, o poznání svých vlastních kladných i záporných vlastností. V sebevýchově se většinou snaží odstraňovat nežádoucí vlastnosti a získávat nebo posilovat vlastnosti kladné. V této souvislosti si mladí lidé vytvářejí mravní ideál. Není to konkrétní člověk, ale jakýsi souhrnný obraz o tom, jaký by člověk měl být.

Patří sem např.:

- volba povolání, resp. zařazení do pracovního procesu,
- tendence uvážené volby životního partnera, resp. uzavření manželství,
- osamostatnění se od rodičovské kontroly a opory a přechod na sebekontrolu a spoléhání se na sebe,

¹⁴ Skorunková, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2008.

- získání emocionální rovnováhy s převahou pozitivních citů,
- racionální, objektivní posuzování situací, životních problémů a konfliktů, cílevědomé úsilí o jejich řešení,
- vřazení se do společenské skupiny, vědomí společenské akceptace, přiměřená tolerance ve společenských vztazích,
- samostatnost a kritičnost myšlení,
- vytvoření světového názoru, vlastních názorů a postojů, morálního kodexu a jejich uplatňování v životě,
- přiměřené trávení volného času.¹⁵

Charakteristika psychicky dospělého člověk je dle mého názoru složitá. Lze však předpokládat, že pokud je člověk psychicky dospělý, je také spokojený. Dle Říčana¹⁶ se psychicky dospělý člověk vyznačuje:

1. Pracuje produktivně. Pracovní výkon je nejenom dobrý, ale i stabilní.
2. Spolupracuje, přijímá a poskytuje radu a pomoc, v případě potřeby se podřídí nebo vede druhé.
3. Samostatně hospodaří, udržuje si v pořádku a záležitosti.
4. Chová se a jedná vyspělým způsobem. Záležitosti zařizuje samostatně. Vystupuje asertivně.
5. Realisticky si vytyčuje plány, v souladu s hlubšími zájmy a sklony.
6. Bývá samostatný, respektive má svůj vyhrazený domácí prostor.
7. Má blízké přátele, ale dokáže být sám.
8. Dokáže mít uspokojivý, dlouhodobý, partnerský vztah.
9. Cílevědomě si rozšiřuje orientaci v prostředí, ve kterém žije.
10. Aktivně se zajímá a stará o blaho rodiny a přátel.

Je nutné podotknout, že charakterizovat toto období je velmi obtížné, protože mladí lidé tohoto věku jsou společensky, kulturně i zájmově značně rozdílní. Společná výše uvedená charakteristika je možná pouze za předpokladu vysokého stupně zobecnění.

¹⁵ Linhartová, D. *Psychologie pro učitele I*. Brno: Mendlova zemědělská a lesnická univerzita, 1998.

¹⁶ Říčan, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004, s. 230.

2. Hodnoty a hodnotová orientace

2.1 Teoretické vymezení pojmu hodnota

V obecné literatuře nenacházíme jednotné vymezení pojmu hodnoty. Rozdíly jsou jak v přístupech jednotlivých vědních disciplín (přístupy filozofické, sociologické, psychologické, pedagogické atd.), tak pochopitelně v interdisciplinárních pohledech. Vzhledem k zaměření této práce se zmíním jen o některých koncepcích hodnot.

Vláčil charakterizuje hodnoty takto: „*To, co je jedincem kladně hodnoceno, k čemu zaujímá pozitivní postoj, o co projevuje zájem, pro něho představuje určitou hodnotu. Hodnoty je z psychologického hlediska možno chápat jako výrazy vztahu mezi postojem a jeho objektem, jako osobní koncepce žádaných, které se kromě uvědomělosti či alespoň uvědomitelnosti a formulovatelnosti vyznačují též značnou vytrvalostí a obecností.*“¹⁷

Jinou charakteristiku hodnot uvádí například A. Velehradský¹⁸: „*Hodnoty mohou být chápány jako hlubinná vrstva osobnosti, jako něco, co si člověk běžně neuvědomuje, ale co významně jeho činnost ovlivňuje.*“ Je pravda, že člověk převážně neuvažuje o tom, jaké hodnoty ve svém životě preferuje, uznává, jakých hodnot si váží apod. Když je lidem kladena tato otázka, velmi často si těžko vybavují a formulují to, co vlastně ve svém životě za hodnotu uznávají. Můžeme tedy říci, že hodnoty leží kdesi v podvědomí člověka. Při empirické analýze chování konkrétní osobnosti se však ukazuje, že vzorec jejího chování odpovídá zpravidla určitému vzorci přijatých hodnot, a navíc je zde fakt, že hodnoty nejsou něčím iracionálním, nepoznatelným, ale že se utvářejí v procesu společenské práce, jsou odrazem společenského bytí, výsledkem působení společenského vědomí na člověka.

Zdá se tedy, že hodnoty takto chápané poskytují možnost vědeckého a objektivního vysvětlení principů a mechanismů činnosti člověka, odhrnují roušku tajemna z lidského povědomí.

¹⁷ Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986, s. 57.

¹⁸ Velehradský, A. *Hodnocení a hodnoty v činnosti člověka*. Praha: Portál, 1978, s. 72.

Podle Šebka můžeme teorii hodnot zařadit do tří základních kategorií:

1. **Subjektivní pojetí** - hodnoty jsou pojímány jako výsledek touhy, přání a žádosti subjektu, kterým jsou také vyjadřovány.
2. **Objektivní pojetí** - východiskem hodnot jsou objektivní, tedy na subjektu nezávislé kvality nebo vztahy.
3. **Relační pojetí** - hodnota odráží vztah mezi objektivní realitou a subjektem. Tento vztah ovšem vzniká v případě, že kvality objektu odpovídají motivaci subjektu.¹⁹

Nelze ale opomenout, že vedle hodnot jsou rozlišovány procesy hodnocení. V hodnocení jde o posuzování různých jevů (přírodní, společenské i duchovní oblasti) ve vztahu k potřebám a zájmům subjektu.

Třídění základních řešení problému hodnocení uvádí Városov²⁰:

1. **Teorie o totožnosti hodnotících a poznávacích aspektů.** Vycházejí z předpokladu, že hodnocení i poznávání se uskutečňuje stejným psychologickými procesy, týkají se stejné subjektivní i mimosubjektivní skutečnosti. Předpokládají, že objektivnost hodnoty je nepochybná, protože hodnota je neoddělitelnou součástí skutečnosti. Hodnocení je ve své podstatě poznávání určitých složek skutečnosti.
2. **Teorie o základní rozdílnosti poznání a hodnocení.** Předpokládají, že každá z těchto funkcí má rozdílnou psychologickou povahu a také jiný předmět svého zaměření na skutečnost. Poznání je konstantní (objektivní) proces, hodnocení je tvořivý a individualizovaný (subjektivní) proces. U poznání je dominantní objekt (chceme jej poznat a proto je určující), kdežto u hodnocení je naopak dominantní subjekt (daný předmět po svém zpracování). Rozdíl je spatřován také v tom, že poznání je přisuzována převážně intelektová funkce a hodnocení funkce emocionální.
3. **Teorie o dialektickém vztahu mezi poznáním a hodnocením.** Poznávání a hodnocení chápou jako rozdílné formy kognitivního vztahu mezi subjektem a objektem. Při poznávání převažuje objektivistický moment (analyticko-konstantní) a při hodnocení moment subjektivistický (synteticko-tvořivý).

Z uvedeného tedy vyplývá, že existují dva základní problémy - problém hodnocení a problém hodnot. Při studiu odborné literatury jsem zjistil, že hodnocení

¹⁹ Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986.

²⁰ Városov, M. *Úvod do axiologie*. Bratislava: Epoque, 1970.

je jev značně složitý. Zpravidla je interpretováno jako poznávání, tvorba, zážitek, touha, intuice, svědomí apod. Hodnoty jsou zase něčím, co se nedá zcela přesně definovat, nedá se jednoznačně popsat a změřit. Přesto mohou být hodnoty předmětem vědeckého výzkumu.

2.2 Teoretické vymezení pojmu hodnotová orientace

Pojem hodnotová orientace byl vytvořen kulturními antropology a sociology. V sociologických a kulturně antropologických studiích se pojem hodnotové orientace objevoval v souvislosti s výzkumnými snahami v oblasti poznání kulturních a životních stylů a kulturních aspektů sociálního systému a se snahami po hlubším poznání tzv. bazální osobnosti.

Snaha po zobecnění těchto výsledků vedla k první definici pojmu hodnotové orientace, jejímž autorem je Kluckhohn, který v podstatě rozumí hodnotovou orientací obecné pojetí člověka a jeho místa a chování v přírodě, včetně člověka k druhému člověku.

Pojem hodnotová orientace není chápán jednoznačně. Jak uvádí Dobrovolská a Duplinký, většinou je hodnotová orientace pojímána spíše uměle a spekulativně, což neumožňuje sestavit nějaký systematický přehled. Hodnotová orientace není zpravidla považována za jedinou dominantní hodnotu, ale za komplex hodnot, který obsahuje jednak interiorizované hodnoty, ale také trend, ke kterému subjekt ve svém hodnotovém zaměření teprve směřuje.²¹

Nejčastěji se hodnotová orientovanost osobnosti zkoumá ve spojení s fakty reálného chování individua. Přitom se vydělují následující momenty:

- hodnotová orientace charakterizuje zaměřenost a obsah sociální aktivity osobnosti. Souvisí tak s procesem utváření motivace a s motivační sférou osobnosti,
- hodnotová orientace se zkoumá jako výsledek sociálního chování osobnosti a realizace individuálního a společenského hodnotového systému,

²¹ Dobrovolská, D., Duplinký, J. *Hodnotová orientace vysokoškoláka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

- v hodnotové orientaci se projevují individuální odlišnosti, vyplývající se specifických zvláštností subjektu (např. věk, pohlaví, sociální příslušnost, úroveň psychické a sociální zralosti, světonázorová zaměřenost aj.),
- hodnotová orientace umožňuje pochopit, jak a proč se určité jevy a předměty odrážejí u konkrétního člověka jako hodnoty a systémy, jak se v tomto hodnotovém systému člověk orientuje a jak a kterým směrem hodnoty a hodnotové systémy orientují lidské chování,
- hodnotová orientace jako podstatný činitel motivační sféry osobnosti je spjata s dalšími motivačními činiteli, především s potřebami, zájmy, životními plány a cíly.²²

Při bližším vymezení a odhalování sociální podstaty hodnotové orientace je tedy zřejmé, že hodnotové orientace jsou závislé:

- a) na materiálních podmínkách života lidí, společenských tříd a sociálních skupin;
- b) na vlivu sociálních a výchovných institucí, rodiny, školy, pracoviště atp.;
- c) na vlivech politické sféry dané společností, státu, politických a společenských institucích a organizacích.²³

Hodnotová orientace, podobně jako hodnoty, je spojována s hodnotovým postojem. Např. T. M. Newcomb rozumí postojem subjektu vůči nějaké věci jeho „... *predispozici zřetelně vůči této věci jednat, vnímat, myslit a cítit...*“ Postoje jsou stálejší obecné orientace individua vůči jeho okolí.

U postoje je zpravidla rozlišována stránka poznávací, emocionální a činnostní a postoj je svým způsobem hodnotícím vztahem. Hodnoty se prostřednictvím postojů projevují a je proto vhodné je také prostřednictvím postojů zkoumat. Hodnotovou orientaci potom můžeme chápat jako určitý výsledek hodnotového postoje, který vyjadřuje cílové zaměření subjektu. Znamená to, že hodnotová orientace je výsledek výběru hodnot, ale zároveň platí, že ne každý výběr je hodnotovou orientací.²⁴

²² Grác, J. *Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1979, s. 48.

²³ Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986.

²⁴ Sekera J. *Spisy pedagogické fakulty*. Ostrava: univerzity v Ostravě, 1994.

2.2.1 Hierarchie hodnot

Brožík V.²⁵ uvádí trojí typ hierarchie hodnot:

1. **Srovnávání hodnot.** Důležité pro nás je, když můžeme hodnoty měřit. Jsme schopni porovnávat jen aktuální fenomény, jen to, jak se potenciální hodnoty jeví ve světle příslušných norem. Např. při srovnávání dobra a krásy nejsou srovnávány ani tak hodnoty jako normy. Především praktické potřeby subjekt nutí, aby v jednom případě preferoval etickou normu a jindy normu estetickou.
2. **Hierarchie hodnot vycházející z míry uspokojování zájmu subjektu.** Tato hierarchie hodnot ovšem nezachycuje podle Brožíka objektivní význam té které hodnoty v lidském životě, ale stupeň potřeby uspokojení danou hodnotou. Špičku hierarchie tvoří nejvzácnější hodnoty, kdežto dolní část hodnoty, kterými je subjekt relativně nasycen. Tato hierarchie hodnot neodráží stupeň objektivní důležitost hodnot pro subjekt.
3. **Hierarchie hodnot podle kritéria novosti znaků.** Při sestavování hierarchie hodnot se prosazují neočekávané, překvapující hodnoty do předních pozic, i když často reprezentují naprosto tradiční hodnoty. Novost je nejnáze zachytitelná, proto se u respondentů výrazně prosazuje.

2.2.2 Vývoj hodnotové orientace u lidí v období mladé dospělosti

Je zřejmé, že hodnoty nejsou člověku vrozené. Vytvářejí a diferencují se postupně v procesu socializace. Fontana²⁶ ve své knize uvádí, že většina psychologů zastává názor, že hlavním zdrojem hodnot je hodnotový systém společnosti, z něhož jedinec řadu hodnot přebírá, přetváří a upravuje.

Domnívám se, že z hlediska této práce je také důležité vymezit pojmy konvenční a postkonvenční morálka. Lawrence Kohlberg, americký psycholog, vypracoval pro měření úrovně mravního usuzování test složený z mravních dilemat.

²⁵ Brožík V. *Hodnoty, normy a projekty světa*. Bratislava: Epoque, 1969.

²⁶ Fontana, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 2003.

Svémi výzkumy morálního úsudku potvrdil existenci tří základních stádií morálního vývoje. V každém stádiu ještě rozeznává dva oddělené typy.

- **Prekonvenční morálka** - za základ hodnocení určitého jednání jsou přijímány konkrétní následky (trest nebo odměna).
- **Konvenční morálka** - důležité je splnění sociálního očekávání. V první fázi se jedinec chová podle očekávání druhých. Mravní jednání slouží k vytvoření nebo udržení dobrých vztahů, důraz je položen na soulad mezi lidmi. Je schopen zřít se vlastního blaha ve prospěch druhých. Chce se všem zavděčit. Přemýšlí nad pocity a potřebami druhých. Ve druhé fázi dítě jedná podle sociálních norem proto, aby předešlo kritice autority a pocitům viny vznikajícím ve vlastním svědomí.
- **Postkonvenční morálka** - je jí možné dosáhnout ve věku 12 let a výše. Rozhodování o tom, co je správné a co ne, je založeno na principech, které jedinec sám vědomě přijímá za své a o kterých předpokládá, že se na nich mohou dohodnout všichni lidé. V první fázi má jedinec stále silný smysl pro povinnost, ale začíná mít také smysl pro spravedlnost a zákonnost. Chová se ve shodě se společenskými normami z hlediska obecného dobra. Ve druhé fázi jsou morální zásady spojovány do uspořádané filozofie. Jedinec se chová shodně s normami proto, aby sám sebe nemusel odsuzovat.

Podle Krause²⁷ si mladý člověk utváří a také přetváří svou hodnotovou orientaci v průběžných konfrontacích s nejrůznějšími životními situacemi, informacemi a všemi vlivy, které na něj působí. Také uvádí, že lze zaznamenat dlouhodobý generační vývoj hodnot jak u mladé generace, tak i obecně u celé populace ve společnosti.

²⁷ Kraus, B. *Jak žije středoškolská mládež na počátku XXI. Století*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004.

2.3 Klasifikace hodnot

Požadavek klasifikace hodnot nacházíme nejčastěji ve filozofických studiích, kde je také vzhledem k tomu klasifikace hodnot zpracována nejdůkladněji. V psychologii se často setkáváme se skutečností, že je klasifikace hodnot z různých důvodů odmítána (vzhledem k nízkému stupni poznávání hodnot v psychologii, vzhledem k odlišným typům osobnosti apod.).

S pojmem klasifikace hodnot se můžeme v hodnotových teoriích setkat v trojím významu:

- klasifikace hodnot, kde jde o systematické utřídění jednotlivých teorií a vymezení vztahů hodnotové problematiky v rámci axiologie nebo její specifikace v rámci konkrétních společenských věd;
- klasifikace hodnot jako typologie hodnot; zde se hledají druhy hodnot a vzájemné vztahy. Velmi často předpokládají tyto typologické klasifikace hodnot také hierarchii hodnot;
- klasifikace je vlastně proces hodnocení - toto pojetí odpovídá tradičnímu chápání hodnotové klasifikace.²⁸

Jako příklad klasifikace hodnot lze uvést třídění Bakalářovo²⁹, který se pokouší stanovit čtyři základní výzkumné koncepce hodnot, v kterých je zároveň obsažen významný třídící prvek:

- specifické hodnoty a hodnotová orientace - jde o výsledky výzkumu zvláštních částí populace (duševně chorých, vězňů, studentů);
- hodnoty, které úzce souvisejí s tzv. základními lidskými potřebami a orientací člověka (koncepce Maslowa, Fromma, Rogerse);
- hodnoty a hodnotové orientace související s přijetím filozofického či náboženského systému, se světovým názorem a ideologií;
- hodnoty s výrazně sociologizujícím významem, odvozené a konkretizované pro popsání celých sociálních systémů, eventuálně jednotlivců v nich.

Mohu konstatovat, že ze zkušenosti vychází jednoduché třídění hodnot na dva druhy: na **pozitivní** hodnoty, tedy ty, které si člověk přeje a které vyvolávají kladné emocionální zážitky, a na **negativní** hodnoty, které vyvolávají nepříjemné

²⁸ Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986.

²⁹ Bakalář 1973 In Dobrovolská, D., Dublinský, J. *Hodnotová orientace vysokoškolačka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

emocionální zážitky, kterým se člověk vyhýbá. Bývají uváděny také případy **neutrálních** hodnot, jestliže věci, činnosti nebo jevy nemají ani kladnou ani zápornou hodnotu.

Některé pokusy o třídění hodnot vycházejí z různých koncepcí člověka. Určitou klasifikaci psychologických teorií hodnot lze nalézt také u Matusewicze, který vychází z Weisskopfovy koncepce rozlišení tří základních pojetí člověka a jeho místa ve světě.

Weisskopf³⁰ rozlišuje:

- a) naturalistickou,
- b) humanistickou,
- c) ontologickou koncepci člověka.

Z těchto koncepcí vycházejí odpovídající hodnotové orientace:

AD a) **Naturalistické** pojetí člověka bere v úvahu poznatky přírodních věd především biologie a fyziky. Zdůrazňuje přímé, smyslové poznání skutečnosti, tedy i člověka; emoce, představy a hodnoty člověka jsou považovány za fakta nižší úrovně věrohodnosti, která vyžadují ještě ověření na základě smyslového poznání. Hodnoty a jejich vznik jsou vysvětlovány biologicky: organismus se snaží přežít, hodnoty jsou prostředky evoluce.

AD b) **Humanistické** pojetí člověka bere v úvahu lidskou zkušenost, a to jak vnější, tak vnitřní, opírá se o smyslové poznání, ale také o výsledky reflexe a empatie. Tento přístup k chápání člověka je charakterizován snahou porozumět lidským cílům a přáním, poznat význam zkušenosti v životě člověka, překonat protiklad bytí a hodnoty. Představitelé tohoto směru očekávají, že rozvoj teoretické a aplikované psychologie umožní adekvátně vysvětlit problematiku hodnot v rámci vědy o funkci lidského organismu. Systém hodnot u konkrétního jedince je podmíněn nejenom společností ve které žije, ale také kulturou potlačující nebo zdůrazňující některé potřeby člověka. Souhrn všech faktorů pak utváří hodnotový systém.

Některé humanistické koncepce hodnot zdůrazňují především vlivy kultury a společenského systému na vytváření hodnot. Lidská činnost není určována pouze systémem situačních podmětů a osobností člověka, ale také očekáváním hodnotících reakcí jiných osob. Materiální stimuly mohou člověka motivovat, ale jejich využití

³⁰ Weisskopf 1959 In Dobrovolská, D., Dublinský, J. *Hodnotová orientace vysokoškoláka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

záleží na hodnotovém systému konkrétního jedince. Hodnoty v tomto pojetí se jeví důležitým regulátorem činností.

AD c) **Ontologický** přístup k člověku a hodnotám je pokusem o popis hodnot na základě analýzy bytí, neboť popírá možnost odvození hodnot ze zkušenosti. Tento transcendentní objektivismus vyvozující hodnoty z nadzkušenostního charakteru reality, nemá předpoklad pro to, aby se stal teoretickým základem pro konkrétní výzkumy hodnotových systémů a odpověděl na otázku mechanismu výběru určitých hodnot.

V psychologii se setkáváme také s typologickými klasifikacemi hodnot, z nichž neznámější jsou Morrisova a Kluckhohnova.

Morris v podstatě dělí hodnoty na:

- **operativní hodnoty**, kdy organismus preferuje (spíše biologicky) určité konkrétní objekty před jinými;
- **konceptualizované hodnoty**, jež souvisejí s vědomím, se symbolizovaným objektem; jde o anticipaci cíle, toho, co má být dosaženo, nemusejí vždy korespondovat s operativními hodnotami;
- **objektivní hodnoty**, které se objevují v konkrétním chování bez ohledu na preferenci a koncepci.

Na Kluckhohnových hodnotových dimenzích, jež podle mne ve svém důsledku prostý pojem hodnotové klasifikace překračují, lze nalézt podstatné aspekty celé řady hodnotových teorií. Přitom velmi názorně naznačují komplexnost hodnotové problematiky a nezbytnost jejího dalšího studia v rámci integračního přístupu. Jako příklad takového přístupu k problematice hodnot lze uvést filozoficko-psychologickou úvahu Tugarinovu, který v souvislosti s výchovou mladé generace na základě principu dialektického chápání obecného a jedinečného třídí hodnoty na:

- hodnoty společenské, vytvořené společností, s obecným a základním významem pro každého člena společnosti a pozitivně ovlivňující jeho osobní hodnotový systém;
- osobní hodnoty, k nimž patří individuální životní hodnoty, které jsou specificky transformovány kulturou k materiálně technickým a sociálně politickým prostředím.³¹

³¹ Dobrovolská, D., Dublinský, J. *Hodnotová orientace vysokoškoláka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

Je také možné diferencovat stupně hodnoty, které závisejí na historickém vývoji, na ideálech, postojích ke světu. V souvislosti se zákonem o tzv. přesunování hodnot se setkáváme s tříděním hodnot na přímé a nepřímé. **Přímé** jsou spojeny přímo s uspokojováním potřeby, **nepřímé** hodnoty mají funkci prostředku, jehož prostřednictvím dosahujeme cíle, tj. předmětu uspokojujícího potřebu.³²

Často se diskutuje o morálních hodnotách a pak se vynořuje otázka jejich závaznosti. Ostatní druhy hodnot nejsou závazné, ale nejsou-li realizovány mravní hodnoty, objeví se negativní hodnoty. Závaznost mravních hodnot souvisí se závazností norem, s druhy hodnot, ale závisí také na podmínkách, v nichž se hodnota realizuje, i na osobnosti, která je realizuje. Helus³³ mluví o sociálních hodnotách a rozumí jimi cíle přispívající k soužití partnerů nebo objevující se v souvislosti s nezbytností tohoto soužití. Upozorňuje na to, že hodnoty lze prožívat individualisticky, egoisticky, asociálně. Jejich realizace znesnadňuje soužití s lidmi v širším společenském prostředí a umožňuje soužití jen s malou skupinou lidí stejných charakteristik (alkoholici, narkomani).

Váross³⁴ uvádí následující druhy hodnot:

- ekonomické hodnoty,
- ekologické hodnoty,
- mravní hodnoty - jsou spojeny s pojmy dobra, krásy, pravdy. Jsou přisuzovány či rozlišovány tehdy, jde-li o kvalitu funkcí, které se týkají dosahu a obsahu lidských činů z hlediska lidských vztahů,
- náboženské a právní hodnoty - mají svá kritéria, ale obsahově i funkčně jsou úzce spjaty s mravními hodnotami,
- estetické hodnoty,
- umělecké hodnoty,
- noetické hodnoty - váží se k pojmu pravdy. Rozdíl mezi poznáním a hodnocením nebrání tomu, aby pravda neměla vážnou hodnotou. V praxi může existovat rozpor mezi hodnotou poznatku jako takového a jeho hodnotou pro život konkrétního člověka a společnosti.
- výkonové hodnoty - jsou chápány v širším významu „...jako kvality všech těch činností člověka, které mají funkci v procesu sebezvoje

³² Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986.

³³ Helus, Z. *Osobnost a její vývoj*. Praha: Univerzita Karlova, 2003.

³⁴ Váross, M. *Úvod do axiologie*. Bratislava: Epoque, 1970.

a sebeuplatnění. Jsou to hodnoty činů, kterými člověk překonává své dosavadní činy, kterými se zmocňuje nových oblastí a nových met... .“³⁵

Tento druh hodnot se vztahuje na velmi širokou oblast lidské činnosti, např. sportovní, pracovní, uměleckou, vědeckou, vojenskou atd.

- sebehodnotící hodnoty - jsou především vyjádřením svébytnosti vlastních hodnot k hodnotám jiných osob.

2.3.1 Vztah hodnot a postojů

Postoje mají patrně k hodnotám a hodnotovým orientacím nejbližší. Většina definicí chápe postoje jako relativně stálé, získané tendence k reagování na objekty dřívějších zkušeností.

Pokud jde o rozdíly mezi hodnotami a postoji, hodnota se liší od postoje ve třech důležitých ohledech:

- hodnota přesahuje specifické objekty a situace, je nad jejich rámcem, je obecnější, centrálnější a tím i významnější, je řídicím činitelem vyššího řádu, má normotvorný charakter; naproti tomu postoj se na specifické situace a dílčí objekty zaměřuje přímo,
- hodnota, na rozdíl od postoje, je kritériem, vodítkem nejen pro postoje, ale též pro činnost, srovnání, posuzování, hodnocení sebe i jiných,
- hodnota, na rozdíl od postoje, je preferencí pro konkrétní způsob chování, imperativem k cílené činnosti, nejen vědomím či přesvědčením o preferovaném, ale také uvědoměným konání.³⁶

2.3.2 Hodnoty a potřeby

Hudeček³⁷ se zamýšlí nad složitostí vztahu potřeby a hodnoty, která vystupuje do popředí, uvědomíme-li si, že člověk - vedle primárních, vrozených potřeb (biologické povahy) - má též sekundární potřeby (sociogenní povahy), které vznikají

³⁵ Városov, M. *Úvod do axiologie*. Bratislava: EPOCHA, 1970, s. 245.

³⁶ Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha : Academia, 1986.

³⁷ Hudeček, J. *K otázkám motivační sféry osobnosti*. Praha : Academia, 1980.

v procesu socializace. Sekundární potřeby podstatně ovlivňují vývoj hodnot individua. Jsou jedním ze zprostředkujících článků mezi primárními potřebami (vzbuzujícími aktivitu subjektu) a mezi orientací v sociálním prostředí, které je pro člověka determinantem nejrůznějších vztahů, na jejichž podkladě se konstituují hodnoty a hodnotové orientace.

2.3.3 Hodnoty a zájmy

Těsné souvislosti zjišťujeme též u vztahu hodnota - zájem. V psychologickém slova smyslu je zájem (podobně jako hodnotová orientace) „*specifickou zaměřeností osobnosti*“.

Hodnoty a zájmy mají společný dispoziční základ, tj. vycházejí z potřeb. Hodnota je ovšem vyspělejší, neboť kromě individuálního východiska je její vznik podmiňován působením společenského prostředí, společensko historickými podmínkami, přebíráním společensky vzniklých norem a celkovou socializací člověka.³⁸

2.3.4 Hodnoty a normy

Každému druhu hodnot odpovídá určitý druh norem. Mezi hodnotami a normami při tom zřejmě existuje kauzální souvislost, protože hodnoty jsou hodnotami jevu ve vztahu k příslušným normám. Városov³⁹ definuje normy následovně: „*Norma je tedy postulát (předpis, zákon, touha, kritérium, míra, představa myšlenka atd.), který kladně nebo záporně, někdy kladně i záporně určuje formu funkcionálního projevu. Nositelem anebo ustanovitelem normy může být individuum a všechny druhy společností. Normy mohou být uvědomělé, ale i neuvědomělé a instinktivní.*“

Normu ve smyslu sociálním můžeme definovat jako kritérium, sociokulturní pravidlo kladně nebo záporně určující projevy člověka a jeho vztahy k realitě světa, resp. pravidlo vyjadřující určitou hodnotu v oblasti sociálního chování.

³⁸ Hudeček, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha : Academia, 1986.

³⁹ Városov, M. *Úvod do axiologie*. Bratislava: Epona, 1970, s. 262.

Normy jsou organizovány v systému tak, že vždy existuje možnost je bezesbytku plnit, nemožnost plnit normy z hlediska subjektu poukazuje na rozpornost systému norem. Normy nemají gradaci, buď se plní nebo nikoli. Naproti tomu reflektování na hodnoty, společenské hodnotové systémy, může být diferencováno podle stupně intenzity, úsilí, citového zaujetí atp.

2.4 Lidské potřeby

Podle Heluse⁴⁰ můžeme potřeby definovat jako „*to, co jedinec potřebuje k efektivnímu a produktivnímu životu, tedy i jako to, co je nutné pro přežití a rozvoj, stav podněcující osobnost k činnostem zaměřeným na odstranění tohoto rozporu. Jsou důležitým druhem motivů.*“

Řehulka⁴¹ potřeby chápe jako „*prožívaný nebo pociťovaný nedostatek či nadbytek něčeho, co je důležité pro život jedince.*“ Dodává, že během života mohou být jednotlivé potřeby buď maximalizovány, minimalizovány, frustrovány, deprivovány, preferovány nebo potlačovány.

Göbelová⁴² uvádí, že potřeba v obecné definici představuje nutnost organismu něco získat nebo se něčeho zbavit. Dále tyto potřeby rozděluje na:

- **Vitální potřeby** - potřeby, které úzce souvisejí s naší biologickou podmíněností (vzduch, spánek, potrava).
- **Psychologické a sociální potřeby** - potřeba lásky, přátelství, zdravého sebevědomí.
- **Filozofické** (spirituální, duchovní) - jsou to potřeby integrujícího pohledu na vlastní existenci.

Potřeba je dle Prokešové⁴³:

- prožívaný nebo pociťovaný nedostatek něčeho důležitého ve vývoji, který vede k činnosti, překonávající tento nedostatek

⁴⁰ Helus, Z. *Psychologie*. Praha: Fortuna, 1998, s. 120.

⁴¹ Řehulka, E. *Úvod do studia psychologie*. Brno: Paido, 1997, s. 86.

⁴² Göbelová, T. *Hodnotová výchova v pedagogické praxi*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, s. 52.

⁴³ Prokešová M. *Základy psychologie*. Ostrava: Nakladatelství Alexandr Vávra, 1997.

- vlastnost s biologickými, psychickými a sociálními aspekty, vymezená specifickým vztahem jedince k prostředí, závislostí jedince na určitém druhu životních podmínek. Projevuje se vyhledáváním těchto podmínek a prožíváním stavu jejich nedostatku nebo nasycení (popřípadě jejich střídáním).

Druhy lidských potřeb Prokešová uvádí:

- elementární životní potřeby (fyziologické - kyslík, potrava, spánek, apod.),
- sexuální,
- jistoty (překrývá se s pudem sebezáchovy),
- potřeba podnětů, změny a činnosti,
- potřeba sociálního styku (aktivní péče o druhé a přijímání péče druhých o mne),
- výkonu a společenského uznání,
- poznávací a estetická,
- potřeba uskutečňovat v životě určitý záměr nebo cíl.

Ve složité motivační struktuře se vedle termínu potřeba užívá dalších termínů:

- **zájmy a záliby** - jsou získané motivy, ve kterých je zdůrazněn vztah jedince k určitému úseku skutečnosti nebo druhu činností, projevují se soustředěnou pozorností v daném směru, poznáváním dané skutečnosti, uspokojením z ní a nelibostí při jejím omezování.
- **perspektivy** - cíle činností, od dílčích krátkodobých, až po celoživotní, od individuálních po společenské.
- **hodnoty** - cíle nebo momenty, ke kterým se vztahují potřeby člověka, různí lidé se odlišují různou hierarchií hodnot (např. zdraví, zajímavá práce, hmotný blahobyt, společenské uznání, rodinné zázemí, atd.).
- **ideály** - zosobnění určité hodnoty, objektivně realizovatelná představa.

Jedna z nejznámějších je bezesporu Maslowova pyramida lidských potřeb⁴⁴:

- potřeba seberealizace (naplnit své možnosti růstu a rozvoje),
- potřeba uznání, úcty (být vážený, mít úspěch v očích jiných lidí a na tomto základě být sám sebou kladně hodnocen),

⁴⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

- potřeba lásky, sounáležitosti (vedou k touze někam a k někomu patřit, být přijímán a milován),
- potřeba bezpečí, jistoty (projevuje se především vyhýbáním se všemu neznámému, neobvyklému či hrozivému),
- fyziologické potřeby (potřeba potravy, tepla, vyměšování).

Nezákladnější potřeby (fyziologická, bezpečí, sounáležitost a úcta) Maslow označuje jako *potřeby nedostatkové* (potřeby deficience), pátou kategorii (seberealizace) pak jako *potřeby růstové*. Obecně platí, že níže položené potřeby jsou významnější a jejich alespoň částečné uspokojení je podmínkou pro vznik méně naléhavých a vývojově vyšších potřeb. Toto však nelze říci zcela bezvýhradně a je doloženo, že uspokojování vyšších potřeb (estetických, duchovních) může napomoci v mezních situacích lidského života, ve kterých je možnost uspokojování nižších potřeb omezena (např. v prostředí koncentračních táborů). Za nejvyšší považuje Maslow potřebu seberealizace, jíž označuje lidskou snahu naplnit své schopnosti a záměry.

2.5 Životní spokojenost

Pojem životní spokojenost se vyskytl již ve 4. století před naším letopočtem, kdy vznikly dva filosofické směry, které se zabývaly cestou, jak dosáhnout šťastného života: epikureismus a stoicismus. Zakladatelem epikureismu byl Epikuros, pro kterého bylo štěstí spojeno s libostí. Za cíl lidského života pokládal blaženost, které lze dosáhnout vyhledáváním slasti a vyhýbání se strastem. Epikuros bral slast obecně jako absenci bolesti nebo útrap. Mentální zdraví bylo tedy chápáno jako osvobození od starostí a úzkostí.⁴⁵

Zakladatelem stoicismu byl Zenon. Dle něj lze dojít klidu ovládnutím emocí. „*Šťastný život je takový, v němž je mysl zcela pod kontrolou, což umožňuje každému prožívat co nejvíce citů, a odolávat tím veškerému strádání. Podle této filozofie by jsme se měli vyvarovat i tužeb, protože nás činní zranitelnější.*“⁴⁶

Psychologický slovník definuje pojem spokojenost takto: „*Spokojenost je příjemný pocit z dobrých vztahů a dobře vykonané činnosti.*“⁴⁷

Můžeme konstatovat, že jedinec považuje svůj život za kvalitní, jestliže jsou jeho očekávání ve shodě se subjektivně hodnocenou životní realitou. Toto vymezení můžeme doplnit o potřebu uplatnění ve společnosti a prožívání pozitivní citové odezvy. Dostává-li se jedinci této odezvy od blízkého okolí a osob, které jsou pro něj autoritami, roste jeho sebeúcta. Psychologický přístup pracuje s termínem „*well-being*“ neboli spokojenost, pohoda. Subjektivní pohodu lze popsat jako výskyt pozitivních emocí v delším časovém úseku - absenci nepříjemných tělesných pocitů, pozitivní sebehodnocení - mít se rád a mít rád ostatní lidi.⁴⁸

Termín „*well-being*“ však není v naší psychologické literatuře překládán shodně. Ekvivalentní termíny bývají „*pocit osobní pohody*“, „*životní spokojenost*“, „*subjektivní blaho*“, případně „*štěstí*“.

Pod pojmem pocit osobní pohody (Subjective Well-Being“) zahrnuje E. Diener životní spokojenost, pozitivní emoce a pocit štěstí. Jsou to pojmy, které tradičně tvořily jednu z intenzivně studovaných oblastí filozofie a náboženství.

⁴⁵ Homola, M. *Dějiny psychologie*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1985.

⁴⁶ Hunt, M.: *Dějiny psychologie*. Praha: Portál, 2000.

⁴⁷ Hartl, P., Hartlová, H.: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.

⁴⁸ Vaňurová, H., Muhlpachr, P.: *Kvalita života – teoretická a metodologická východiska*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

Psychologové většinou ignorovali subjektivní blaho, spíše se věnovali lidskému neštěstí, jež bylo prozkoumáno do nesrovnatelně větší hloubky. Wilson⁴⁹ podal z odborného psychologického písemnictví zobecňující definici štěstí. Šťastným se podle ní jeví člověk mladý, zdravý, dobře vzdělaný a vychovaný, dobře placený, optimistický, bezstarostný, věřící, ženatý, s vysokým sebehodnocením, sebeúctou, vysokou pracovní morálkou, s mírnými aspiracemi a se širokou inteligencí. Pohlaví se dle něj pro pocit štěstí nejevilo jako důležité.

Dle Dienera se životní spokojenost vztahuje ke kognitivním, hodnotícím procesům, zatímco ostatní komponenty se vztahují k emocionálnímu ladění a jeho jednotlivým kvalitám. Diener má jisté výhrady k validitě měření subjektivního blaha. Namítá, že štěstí může být považováno za rys i stav, není jasné, nakolik vyplnění dotazníků ovlivňuje pocit momentální pohody a dále nakolik „být šťasten“ je fenomén, který se může považovat za společensky žádoucí.

Přesto se ale domnívá, že je možno podat přehled jednotlivých faktorů, o nichž se dá předpokládat, že mají vliv na pocit osobní pohody:

1. **Sebeúcta** - lidé musí mít vysokou sebeúctu, aby byli spokojeni i se svým životem. Vysoká sebeúcta přináší spokojenost. Pokud jsou lidé nešťastní, jejich sebevědomí začíná klesat.
2. **Příjem** má svůj význam do dosažení určité platového niveau. Jakmile je ho dosaženo, ztrácí význam příjmu svoji naléhavost, ale můžeme říci, že se stává měřítkem společenského úspěchu. Záleží ale i na sociálním srovnání. Spokojení mohou být i lidé s nižším příjmem, když vědí, že mnoho lidí má příjem ještě nižší.
3. **Věk** nemá s životní pohodou téměř žádnou souvislost. Dokonce se ukazuje, že starší osoby často vypovídají o větší spokojenosti v některých složkách subjektivního blaha s výjimkou zdraví.
4. **Pohlaví** - zde se ukázalo, že ačkoli rozdíly mezi pohlavími nejsou velké, objevuje se, že mladší ženy jsou o něco šťastnější než mladší muži, naopak starší ženy jsou méně šťastné než starší muži. Popisované překřížení se objevovalo kolem 45 roku.
5. **Zaměstnání a vzdělání** - nezaměstnanost má evidentní devastující vliv na celkový pocit osobní pohody. Spokojenost s prací významně souvisí

⁴⁹ Mohapl, P.: *Úvod do psychologie zdraví a nemoci*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992.

s celkovou životní spokojeností. Účinky vzdělání jsou poměrně slabé, nabývají významu v interakci s jinými proměnnými (příjem, výhodnější zaměstnání).

6. **Náboženství** se udává v přímé souvislosti s životní spokojeností. Překvapivé je zjištění, že pozitivní vztah má k životní spokojenosti spíše u lidí mladších 65 let, nikoli u lidí starších.
7. **Manželství a rodina** - ženatí muži a vdané ženy referují o větší životní spokojenosti než svobodní. Spokojenost v manželství a rodině je jednou z nejdůležitějších součástí subjektivní pohody, avšak pokud jde o samotný fakt rodičovství, byl zaznamenán prakticky zanedbatelný efekt na celkovou životní spokojenost.
8. **Sociální kontakty** se doporučují jako cesta ke zlepšení pocitu štěstí. Je známo, že extravertovaní jedinci jsou šťastnější, a to proto, že sociální vztahy, jež vyhledávají, je činí šťastnějšími. Milostný vztah je významným prediktorem osobní pohody podobně jako spokojenost s intimním životem.
9. **Životní události** - obecně platí, že pozitivní životní události jsou doprovázeny kladnými emocemi a negativní události zápornými. Ale příjemné události mohou paradoxně snižovat pocit životní spokojenosti tehdy, vedou-li k pocitu nedostatku kontroly.
10. **Osobnostní proměnné** - nejsilnějším prediktorem celkové životní spokojenosti se jeví vysoké sebehodnocení. Dále neuroticismus je spojen s negativním emočním doprovodem, a vede proto ke snížení subjektivního blaha. U inteligence se všeobecně očekává silný vztah k životní spokojenosti, protože je obvykle ve všech společnostech vysoce oceňována.
11. **Biologické vlivy** - zdraví bývá obvykle považováno za velmi účinný prediktor štěstí. Je ale třeba odlišit subjektivní pocit zdraví a objektivní zdraví. Objektivní zdraví má podstatně slabší pozitivní vztah ke štěstí, než subjektivní pocit zdraví. Některé ukazatele zdraví mají evidentní vazbu ke štěstí, např. špatný spánek je jednoznačně chápán jako neštěstí.⁵⁰

Diener se také zabýval psychologickými teoriemi, jež by měly objasnit problematiku lidského štěstí:

⁵⁰ Mohapl, P.: *Úvod do psychologie zdraví a nemoci*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992.

1. **Telické teorie** - podle těchto teorií je štěstí dosaženo tím způsobem, že před jedincem je jistý stav (potřeba, hodnota), jehož dosažení je doprovázeno pocitem štěstí. Humanisticky orientovaní představitelé telických teorií tvrdí, že štěstí záleží na pokračujícím plnění životního plánu.
2. **Teorie o funkci radosti a bolesti** - vycházejí z předpokladu, že radost a bolest jsou v lidském životě intimně spojeny. Lidé, kteří jsou schopni intenzívně prožívat radost, prožívají také intenzivněji negativní emoce.
3. **Teorie aktivity** - zde je předpoklad, že štěstí je vedlejší produkt lidské aktivity. Samotná aktivita při slézání hor přináší větší potěšení než dosažení vrcholu. Za předchůdce teorií aktivity je považován Aristoteles svým názorem, že štěstí přichází prostřednictvím mravní aktivity.
4. **Teorie Top-Down** - tato teorie tvrdí, že existuje určitý sklon k prožívání událostí pozitivním způsobem a tento sklon ovlivňuje momentální interakce, jež má jedinec se světem. Jednoduše řečeno, člověk má radost z něčeho příjemného proto, že je šťastný a ne naopak. Oproti tomu teorie Bottom-Up říká, že štěstí je prostě sumou mnoha drobných příjemných událostí.
5. **Asocianistické teorie** - předpokládají, že člověk může dát svým citovým asociacím záměrně pozitivní směr. Podle názoru některých psychologů utvrzování se v pozitivních postojích každé ráno vede ke šťastnějšímu dni. Alespoň někteří lidé si mohou tedy záměrně vybudovat síť pozitivních asociací a naučit se reagovat habituálně pozitivním způsobem. Tito lidé jsou zřejmě vlastníky „šťastných povah“.
6. **Hodnotící teorie** - tyto teorie předpokládají, že štěstí vyplývá z porovnání mezi určitým standardem a aktuální situací. Předčí-li aktuální situace standard, výsledkem je štěstí, naopak zaostávání aktuální situace jedince za standardem může být pocíťováno jako neštěstí. Srovnání se s méně šťastnými osobami může zvýšit subjektivní pocit blaha, naopak srovnání se s osobami, které se nám jeví jako velmi šťastné, zvyšuje pocity životní nespokojenosti.⁵¹

⁵¹ Mohapl, P.: *Úvod do psychologie zdraví a nemoci*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992.

3. Empirická část

3.1 Stanovení výzkumného cíle a výzkumných otázek

Hlavním cílem této práce je zjistit hodnotovou orientaci a životní spokojenost u osob v období mladé dospělosti, které buďto studují nebo pracují. Dále chci zpracovat srovnání hodnotového žebříčku a životní spokojenosti u obou skupin respondentů.

Zaměřím se tedy na identifikaci předpokládaného výskytu určitých rozdílů v preferenci hodnot mezi oběma zkoumanými skupinami respondentů a také výskytu hodnot, které mají stejné pořadí významnosti u zkoumaných respondentů.

Stanovené výzkumné otázky

1	Bude hodnota partnerský vztah v hodnotovém žebříčku <i>studujících</i> na nižším stupni, než v hodnotovém žebříčku <i>pracujících</i> ?
2	Bude předložená hodnota mít uznání ve společnosti na hodnotovém žebříčku <i>studujících</i> položena výše než u <i>pracujících</i> ?
3	Bude hodnota zdraví u <i>obou skupin</i> na nejvyšším stupni?
4	Budou <i>pracující</i> více spokojeni s životní úrovní , které prozatím dosáhli než <i>studující</i> ?

3.2 Metody výzkumu

Při provádění výzkumu k této bakalářské práci byla použita dotazníková metoda. Dotazník je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Podle Gavory⁵² je to soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně. Tato metoda se vyznačuje několika výhodami, jako je možnost poměrně rychlého a ekonomického shromažďování dat od většího počtu respondentů, kteří mohou reagovat na otázky jednoduchými způsoby - zaškrtnutím odpovědí, vpisováním vlastních názorů a myšlenek, označováním důležitosti přiřádané jednotlivým položkám na číselné škále atd.

Dotazník, který jsem v této práci použil, jsem samostatně sestavil s využitím teoretických informací získaných z odborné literatury, zejména jsem vycházel z faktorů ovlivňujících osobní pohodu, které uvádí Diener. Data byla posbírána celkem od 100 osob. Všichni dotazovaní vyplňovali dotazník samostatně a anonymně. Na zodpovězení otázek měli respondenti dostatečně dlouhou dobu.

V dotazníku bylo použito 27 otázek, které byly rozděleny do čtyř okruhů, z nichž každý byl uveden krátkým vysvětlením, jak s nimi nakládat. Samotný dotazník je vložen v příloze č. 1.

Skladba dotazníku

Otázky č. 1 až 3

- tyto otázky mají informativní charakter,
- zjišťují pohlaví a věk dotazovaných a to, zda pracují či studují.

Otázky č. 4 až 17

- okruh těchto otázek zjišťuje důležitost dané hodnoty v životě respondenta a jeho postoj k ní,
- u každé otázky je uveden jeden pojem, k němuž je přiřazena sedmibodová škála; respondent ohodnotí důležitost na škále od 1 do 7, přičemž 1 znamená nejmenší míru důležitosti a 7 největší.

⁵² Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.

Otázky č. 18 až 25

- tyto otázky zjišťují míru spokojenosti s danými termíny,
- respondenti ji zaznamenávají na pětibodové škále, kdy:
 - o (1) znamená nespokojen
 - o (2) spíše nespokojen
 - o (3) neutrální stav
 - o (4) spíše spokojen
 - o (5) spokojen.

Otázky č. 26 a 27

- zde respondenti vybírají z nabízených odpovědí.

3.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumný vzorek je rozdělen na dvě skupiny. Každou skupinu tvoří 50 respondentů, celkově je tedy ve výzkumu zahrnuto 100 respondentů.

První skupinu tvoří lidé studující. Zde jsem oslovil studenty denního studia Masarykovy univerzity, Fakulty sportovních studií a Pedagogické fakulty. Celkový počet žen je 28 a celkový počet mužů je 22.

Druhou skupinu vytváří lidé, kteří již pracují. Celkový počet žen je zde 26 a celkový počet mužů je 24.

Všichni respondenti byli seznámeni s účelem dotazníku a byli ujištěni, že dotazník je anonymní a výsledky budou použity pouze pro potřeby méj bakalářské práce.

3.4 Vlastní šetření a interpretace výsledků

Šetření jsem provedl na základě vyhodnocení dotazníků. Ke každé otázce je přiložena přehledná tabulka včetně vypočítaných průměrných hodnot a komentář. Grafické znázornění jsem přiložil pouze k vybraným otázkám, výzkumným a shrnujícím. Další grafy doplňující všechny zpracované tabulky jsou uvedeny v příloze č. 2.

Otázka č. 1: Početní zastoupení žen a mužů v dotazníku

Tabulka č. 1

	ŽENY	MUŽI	CELKEM
STUDUJÍCÍ	28	22	50
PRACUJÍCÍ	26	24	50

Komentář k tabulce č. 1:

Soubor 100 respondentů tvoří dvě padesátičlenné skupiny, a to skupina studujících, která je zastoupena 28 ženami a 22 muži, a skupina pracujících, kde je 26 žen a 24 mužů.

Graf k tabulce č. 1 - viz příloha č. 2

U otázek č. 4 až 17 respondenti ohodnotili na číselné ose, jak je pro ně uvedená životní hodnota důležitá. Číslice 1 znamená nejmenší důležitost a číslice 7 nejvyšší důležitost. Tabulky č. 2 až 15 vyjadřují u těchto otázek hodnocení zvolené životní hodnoty na sedmibodové škále oběma skupinami respondentů. Pro oba soubory je také vždy uveden výpočet průměrné hodnoty.

Otázka č. 4: Jak je ve Vašem životě důležité přátelství?

Tabulka č. 2

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	0	2	3	45	6,86
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	5	24	21	6,32

Komentář k tabulce č. 2:

Všechny odpovědi jsou v horní polovině škály, u studujících je nejvyšší počet odpovědí u číslice 7 (rovných 90%), zatímco u pracujících je většina odpovědí (ve stejném procentuálním množství) rozdělena s menším rozdílem u číslice 6 a 7. Průměrná hodnota u studujících je o 0,54 bodu vyšší než u pracujících. Domnívám se, že tento rozdíl je způsoben odlišným prostředím, ve kterém se respondenti nacházejí.

Graf k tabulce č. 2 - viz příloha č. 2

Otázka č. 5: Jak je ve Vašem životě důležité zdraví?

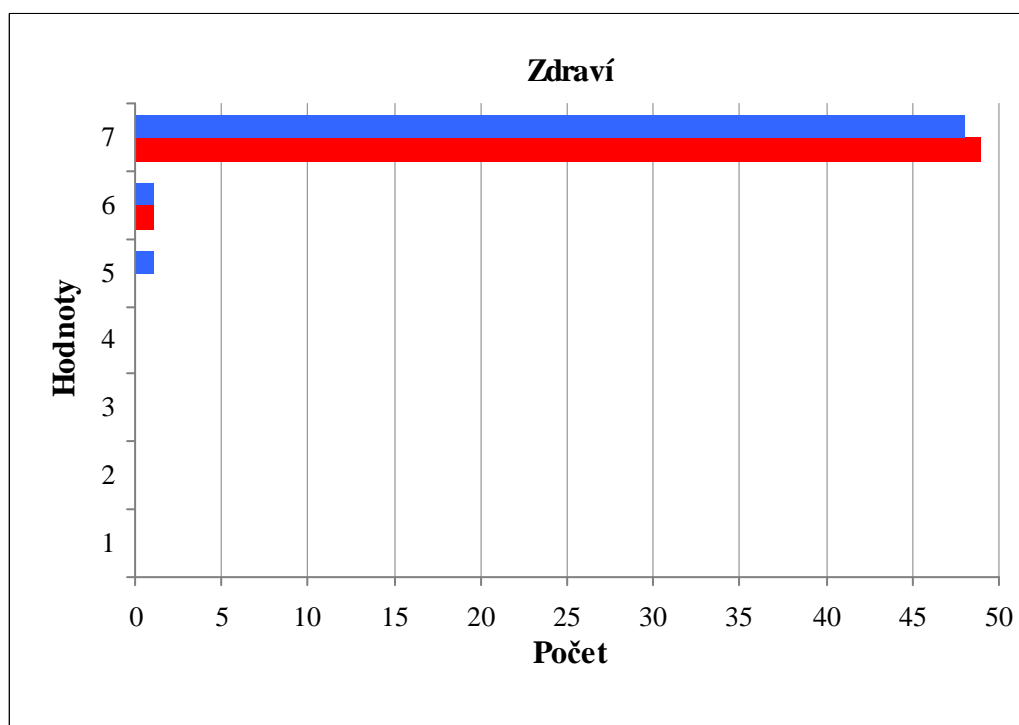
Tabulka č. 3

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	0	1	1	48	6,94
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	0	1	49	6,98

Komentář k tabulce č. 3:

Odpovědi obou souborů jsou téměř výhradně u číslice 7, tomu také odpovídají nejvyšší zjištěné průměrné hodnoty u studujících (6,94) i pracujících (6,98). Tato hodnota je pro všechny ve věku mladé dospělosti nepochybně velmi důležitá. Jsem přesvědčen, že si tak plně uvědomují její význam a důležitost. Opravdu velmi nepatrný rozdíl v průměrné hodnotě (0,04) je ve prospěch skupiny pracujících.

Graf k tabulce č. 3

Otázka č. 6: Jak je ve Vašem životě důležité vzdělání?

Tabulka č. 4

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	0	4	1	45	6,82
PRACUJÍCÍ	0	0	4	5	11	24	6	5,46

Komentář k tabulce č. 4:

Odpovědi skupiny studujících jsou v horní polovině škály se značným zastoupením u číslice 7 (90%). Zatímco odpovědi skupiny pracujících jsou rozprostřeny od číslice 3 po číslici 7. Průměrná hodnota studujících (6,82) převyšuje více než o 1,36 bodu průměrnou hodnotu pracujících (5,46). Výsledek je zřejmý a potvrzuje evidentní fakt většího zájmu studujících o vzdělání než pracujících. Přesto je zjevné, že vzdělání je důležitou hodnotou i pro pracující, to potvrzuje 70% odpovědí u číslic 5 a 6.

Graf k tabulce č. 4 - viz příloha č. 2

Otázka č. 7: Jak je ve Vašem životě důležité čestné jednání?

Tabulka č. 5

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	7	6	28	9	5,78
PRACUJÍCÍ	0	0	0	4	19	12	15	5,76

Komentář k tabulce č. 5:

Respondenti obou skupin hodnotili čestné jednání velmi podobně, průměrná hodnota se téměř neliší (pouze o 0,02 ve prospěch studujících). Nejnižší ohodnocení je u obou skupin u číslice 4, avšak kladem je, že převažují hodnocení vyšší. Nejvíce odpovědí u skupiny pracujících je u číslice 5 (38%) a u skupiny studujících u číslice 6 (56%).

Graf k tabulce č. 5 - viz příloha č. 2

Otázka č. 8: Jak je ve Vašem životě důležitý partnerský vztah?

Tabulka č. 6

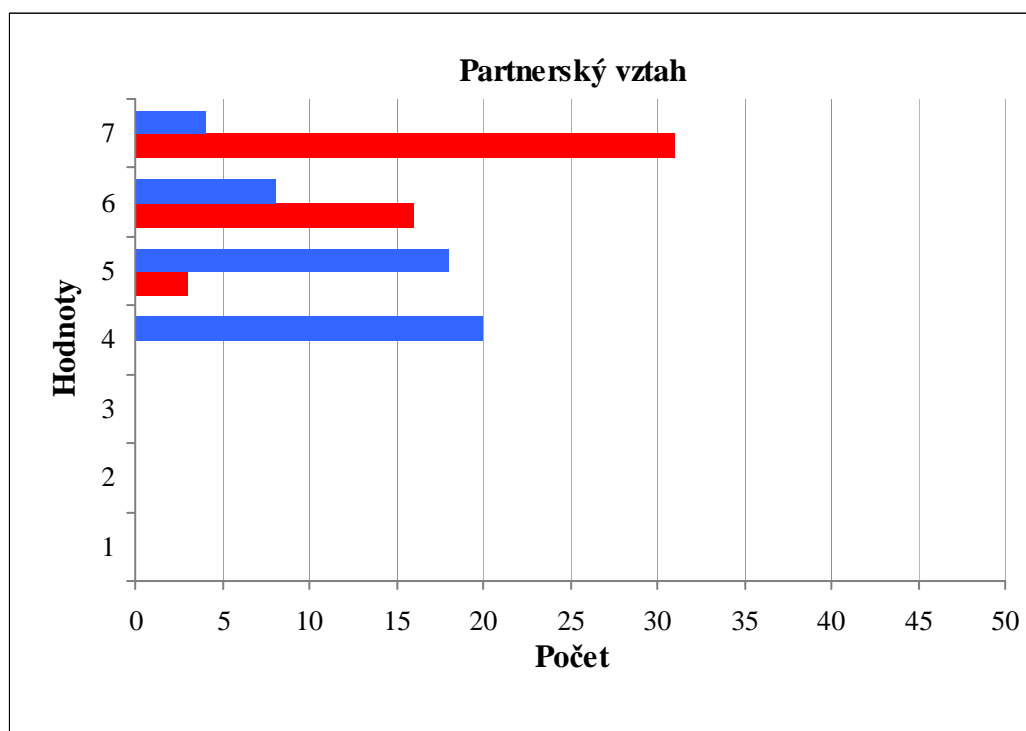
HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	20	18	8	4	4,92
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	3	16	31	6,56

Komentář k tabulce č. 6:

Soubor studujících respondentů odpovídal v rozmezí číslic 4 až 7 s největším zastoupením u číslic 4 a 5 (76%). Odpovědi pracujících jsou hodnoceny vysoko, v rozmezí číslice 5 až 7, kdy 62% respondentů zvolilo odpověď u číslice 7. Tomuto

rozdílu vnímání důležitosti partnerského vztahu odpovídá markantní rozdíl průměrných hodnot ve prospěch pracujících (1,64).

Graf k tabulce č. 6

Otázka č. 9: Jak je ve Vašem životě důležité mít svou vlastní rodinu?

Tabulka č. 7

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	2	7	25	9	6	1	0	3,26
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	9	19	22	6,26

Komentář k tabulce č. 7:

Studující využili téměř celou škálu, od nejnižší číslice 1 až po číslici 6. Největší zastoupení se objevilo u číslice 3 (50%). Pracující naopak hodnotili vysoko u číslic 5 až 7. Velký rozdíl průměrných hodnot pracujících (6,26) a studujících (3,26), tedy rozdíl 3 bodů, jednoznačně vyjadřuje, jak důležitá je tato hodnota pro každou skupinu respondentů v tomto období života.

Graf k tabulce č. 7 - viz příloha č. 2

Otázka č. 10: Jak je ve Vašem životě důležité mít hodně peněz?

Tabulka č. 8

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	0	10	14	26	6,32
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	0	9	41	6,82

Komentář k tabulce č. 8:

Průměrné hodnoty u obou souborů jsou velmi vysoké. U pracujících jsou odpovědi pouze u číslic 6 a 7, přesně 82% respondentů označilo číslici 7. Studující hodnotili v rozmezí číslic 5 až 7. Průměrná hodnota u studujících (6,32) je proto o něco nižší (o 0,5 bodu) než u pracujících (6,82).

Graf k tabulce č. 8 - viz příloha č. 2

Otázka č. 11: Jak je ve Vašem životě důležitý volný čas?

Tabulka č. 9

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	11	14	18	7	5,42
PRACUJÍCÍ	0	0	0	9	4	14	23	6,02

Komentář k tabulce č. 9:

Odpovědi obou skupin respondentů jsou na škále rozprostřeny od číslice 4 po číslici 7. Průměrná hodnota u pracujících (6,02) převyšuje o 0,6 bodu průměrnou hodnotu u skupiny studujících (5,42). Volný čas je jistě důležitý v každém věku a v každé situaci. U skupiny pracujících se objevila vyšší průměrná hodnota pravděpodobně proto, že pracovní vytíženost často zabírá více času než studium

Graf k tabulce č. 9 - viz příloha č. 2

Otázka č. 12: Jak je ve Vašem životě důležité soukromí?

Tabulka č. 10

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	1	10	16	14	9	5,4
PRACUJÍCÍ	0	0	0	8	8	18	16	5,84

Komentář k tabulce č. 10:

Respondenti skupiny pracujících odpovídali na škále u číslic 4 až 7, s největším zastoupením u číslic 6 a 7 (68%). Studující mají většinu odpovědí rozprostřenou od číslice 4 po číslici 7, s jednou výjimkou u číslice 3. Průměrná hodnota je proto u studujících (5,4) o 0,4 bodu nižší než u pracujících (5,84).

Graf k tabulce č. 10 - viz příloha č. 2

Otázka č. 13: Jak je ve Vašem životě důležité maximálně si užívat života?**Tabulka č. 11**

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	0	0	12	38	6,76
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	2	21	27	6,5

Komentář k tabulce č. 11:

Pracující respondenti odpovídali zejména u číslic 6 a 7, pouze dva dotazovaní odpověděli u číslice 5. Odpovědi studujících jsou pouze u číslic 6 a 7, kdy 76% dotazovaných zvolilo odpověď u číslice 7. Průměrná hodnota u studujících (6,76) je tedy o 0,26 bodu vyšší než u pracujících (6,5). Takto vysoké hodnocení ukazuje na životní elán a chuť do života u obou skupin respondentů.

Graf k tabulce č. 11 - viz příloha č. 2

Otázka č. 14: Jak je ve Vašem životě důležité žít ekologicky?**Tabulka č. 12**

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	7	19	14	9	1	0	3,56
PRACUJÍCÍ	0	0	14	26	6	4	0	4

Komentář k tabulce č. 12:

Soubor studujících respondentů odpovídal v rozmezí číslic 2 až 6, nejvíce odpovědí je u číslice 3 (38%). Soubor pracujících respondentů odpovídal v rozmezí číslic 3 až 6, nejvíce odpovědí je u číslice 4 (52%). Průměrné hodnoty u studujících (3,56)

i u pracujících (4) jsou v porovnání s předchozími hodnotami nižší a pohybují se ve středu hodnotící škály.

Graf k tabulce č. 12 - viz příloha č. 2

Otázka č. 15: Jak je ve Vašem životě důležitá kariéra?

Tabulka č. 13

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	7	10	16	12	5	4,96
PRACUJÍCÍ	0	0	0	3	9	20	18	6,06

Komentář k tabulce č. 13:

Průměrná hodnota u pracujících (6,06) je zde o 1,1 bodu vyšší než u studujících (4,96). Soubor pracujících respondentů volil odpovědi v horní polovině číselné osy s výjimkou třech odpovědí u číslice 4. Studující volili odpovědi v rozmezí číslic 3 až 7 s největším zastoupením u číslice 5 (32%).

Graf k tabulce č. 13 - viz příloha č. 2

Otázka č. 16: Jak je ve Vašem životě důležité žít podle zásad náboženství?

Tabulka č. 14

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	45	0	0	0	2	3	0	1,46
PRACUJÍCÍ	48	0	0	2	0	0	0	1,12

Komentář k tabulce č. 14:

Odpovědi obou souborů jsou téměř výhradně u číslice 1, tomu také odpovídají nejnižší zjištěné průměrné hodnoty u studujících (1,46) i pracujících (1,12). Žít dle náboženských zásad je zjevně pro oba soubory dotazovaných osob nejméně důležité v porovnání s ostatními předkládanými hodnotami. Nepatrný rozdíl v průměrné hodnotě (0,34) je ve prospěch skupiny studujících.

Graf k tabulce č. 14 - viz příloha č. 2

Otázka č. 17: Jak je ve Vašem životě důležité mít uznání ve společnosti?

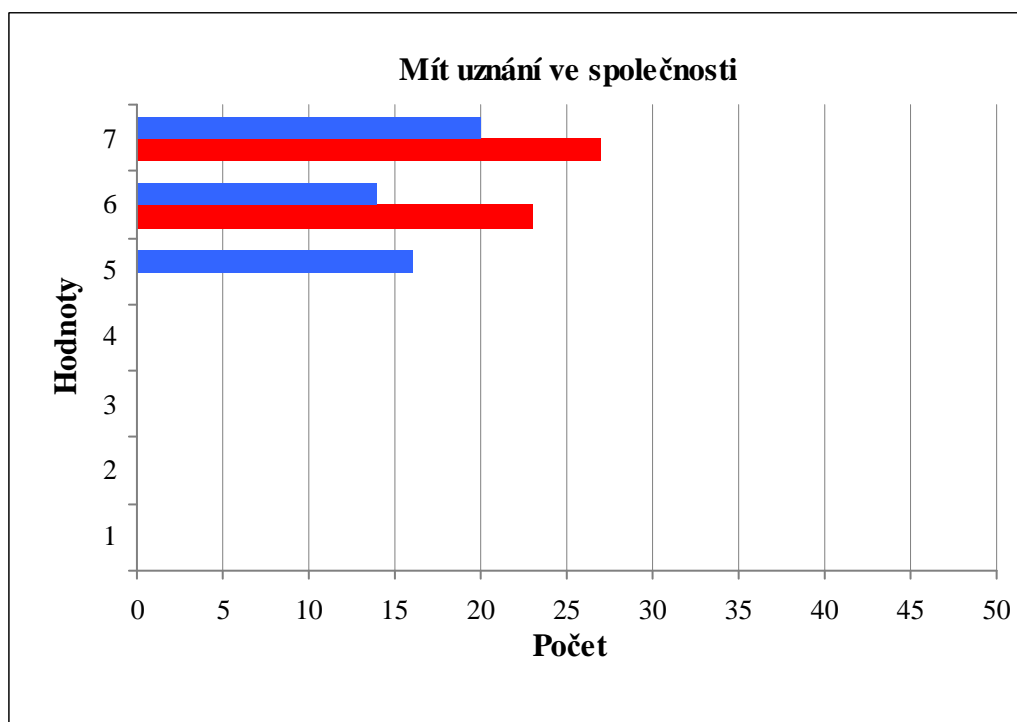
Tabulka č. 15

HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	0	0	16	14	20	6,08
PRACUJÍCÍ	0	0	0	0	0	23	27	6,54

Komentář k tabulce č. 15:

Průměrné hodnoty u obou skupin dotazovaných jsou vysoké. U pracujících jsou odpovědi pouze u číslic 6 a 7, kdy 54% respondentů označilo číslici 7. Studující hodnotili rovnoměrně v rozmezí číslic 5 až 7. Průměrná hodnota u studujících (6,08) je proto o něco nižší (o 0,46 bodu) než u pracujících (6,54).

Graf k tabulce č. 15

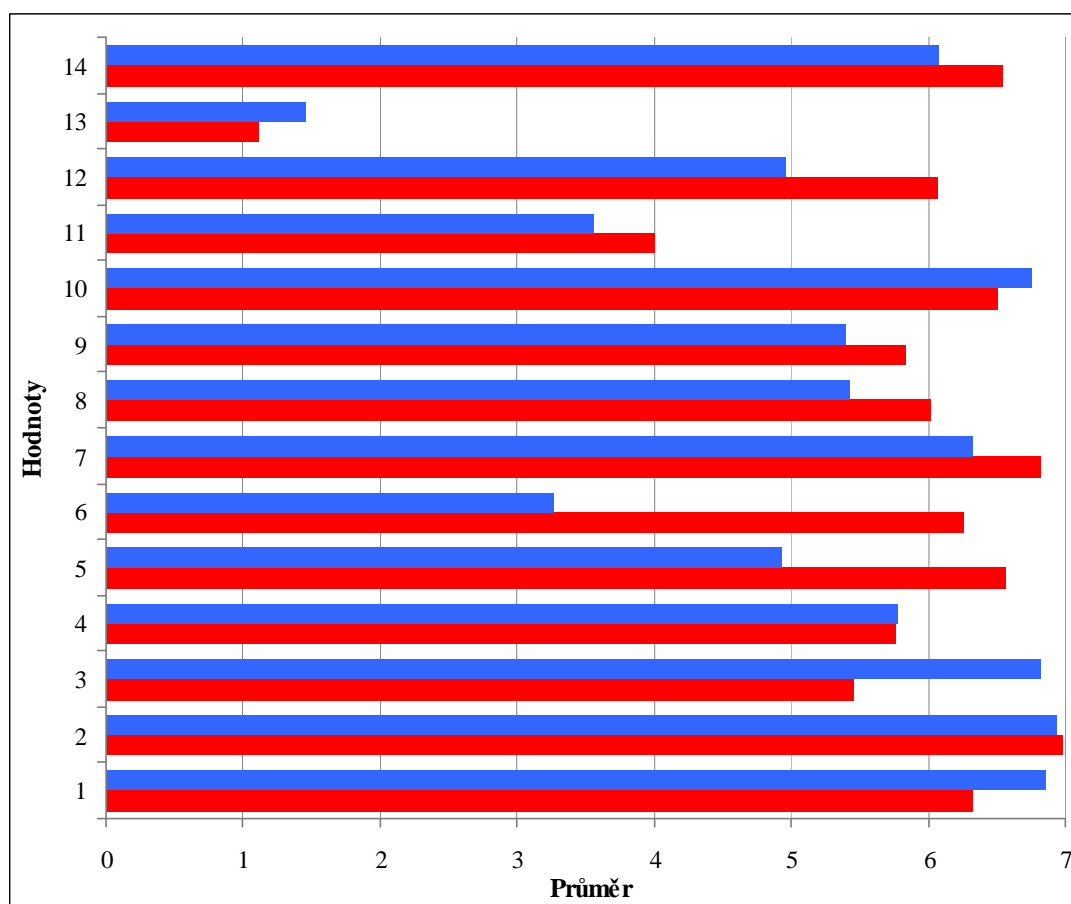

Přehled průměrných hodnot u obou skupin dotazovaných a stanovených životních hodnot

Tabulka č. 16

	přátelství	zdraví	vzdělání	čestné jednání	partnerský vztah	mít vlastní rodinu	mít hodně peněz	volný čas	soukromí	maximálně si užívat života	žít ekologicky	kariéra	žít podle náboženských zásad	mít uznání ve společnosti
HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
STUDUJÍCÍ	6,86	6,94	6,82	5,78	4,92	3,26	6,32	5,42	5,4	6,76	3,56	4,96	1,46	6,08
PRACUJÍCÍ	6,32	6,98	5,46	5,76	6,56	6,26	6,82	6,02	5,84	6,5	4	6,06	1,12	6,54

Graf k tabulce č. 16

Komentář k tabulce č. 16 a příslušnému grafu:

V tabulce je uveden souhrn předložených životních hodnot dle pořadí otázek a přehled průměrných hodnot u studujících i pracujících respondentů. V přehledu skupiny studujících jsou průměrné hodnoty v rozmezí od nejnižšího vypočítaného průměru 1,46 bodu (žít podle náboženských zásad) až po nejvyšší 6,94 bodu (zdraví). V souhrnu skupiny pracujících je nejnižší vypočítaný průměr také u hodnoty „žít podle náboženských zásad“ - 1,12 bodu a nejvyšší u hodnoty „zdraví“ - 6,98 bodu. Největší rozdíl v průměrných hodnotách mezi soubory je zaznamenán u otázky „Jak je ve Vašem životě důležité mít svou vlastní rodinu?“ - rovné 3 body (ve prospěch pracujících). Další markantní rozdíly můžeme nalézt u hodnot: partnerský vztah - 1,64 bodu (ve prospěch pracujících) a vzdělání - 1,36 bodu (ve prospěch studujících).

Pořadí životních hodnot obou skupin respondentů podle vypočítaných průměrných hodnot

Tabulka č. 17

STUDUJÍCÍ			PRACUJÍCÍ		
1	6,94	zdraví	1	6,98	zdraví
2	6,86	přátelství	2	6,82	mít hodně peněz
3	6,82	vzdělání	3	6,56	partnerský vztah
4	6,76	maximálně si užívat života	4	6,54	mít uznání ve společnosti
5	6,32	mít hodně peněz	5	6,5	maximálně si užívat života
6	6,08	mít uznání ve společnosti	6	6,32	přátelství
7	5,78	čestné jednání	7	6,26	mít vlastní rodinu
8	5,42	volný čas	8	6,06	kariéra
9	5,4	soukromí	9	6,02	volný čas
10	4,96	kariéra	10	5,84	soukromí
11	4,92	partnerský vztah	11	5,76	čestné jednání
12	3,56	žít ekologicky	12	5,46	vzdělání
13	3,26	mít vlastní rodinu	13	4	žít ekologicky
14	1,46	žít podle náboženských zásad	14	1,12	žít podle náboženských zásad

Komentář k tabulce č. 17:

V tabulce je uvedeno seřazení vypočítaných průměrných hodnot u jednotlivých skupin respondentů. Hodnoty jsou seřazeny od největších po nejmenší včetně pořadí.

Nejvyšší zjištěná průměrná hodnota u skupiny studujících respondentů odpovídá životní hodnotě zdraví (6,94), následuje přátelství (6,86) a vzdělání (6,82), zatímco u skupiny pracujících respondentů odpovídá životní hodnotě zdraví (6,98), následuje hodnota mít hodně peněz (6,82) a partnerský vztah (6,56). Nejnižší průměrná hodnota v souboru studujících byla zjištěna u životní hodnoty žít podle náboženských zásad (1,46), následně hodnota mít vlastní rodinu (3,26) a žít ekologicky (3,56). V souboru pracujících se nejnižší průměrná hodnota vyskytla u životní hodnoty žít podle náboženských zásad (1,12), následně žít ekologicky (4) a vzdělání (5,46).

U otázek č. 18 až 25 respondenti vyjadřovali míru spokojenosti na pětibodové škále s dotazovanou životní hodnotou. Na číselné ose jsou jednotlivým číslicím přiřazeny stavy spokojenosti: (1) nespokojen, (2) spíše nespokojen, (3) neutrální stav, (4) spíše spokojen a (5) spokojen. Tabulky č. 18 až 25 vyjadřují tedy u těchto otázek míru spokojenosti se zvolenou životní hodnotou oběma skupinami respondentů. Pro oba soubory je také vždy uveden výpočet průměrné hodnoty.

Otázka č. 18: Míra spokojenosti v partnerském vztahu

Tabulka č. 18

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	11	14	21	4	3,36
PRACUJÍCÍ	0	6	1	26	17	4,08

Komentář k tabulce č. 18:

Odpovědi jednotlivých souborů respondentů jsou v rozmezí číslic 2 až 5. Největší zastoupení odpovědí u skupiny pracujících je u číslice 4 (52%) a číslice 5 (34%). U skupiny studujících respondentů je to u číslic 4 (42%) a 3 (28%). Průměrná hodnota u pracujících (4,08) je proto o 0,72 bodu vyšší než u studujících (3,36). Nikdo z dotazovaných nevedl, že by byl v partnerském vztahu přímo nespokojen.

Graf k tabulce č. 18 - viz příloha č. 2

Otázka č. 19: Míra spokojenosti s časem věnovaným blízkým osobám

Tabulka č. 19

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	4	28	15	3	3,34
PRACUJÍCÍ	0	34	11	5	0	2,42

Komentář k tabulce č. 19:

Pracující respondenti odpovídali v rozmezí číslic 2 až 4. Nejvíce dotazovaných vybralo odpovědi spíše nespokojen (68%). Studující se na číselné ose pohybovali v rozmezí číslic 2 až 5. Nejvíce pak volilo odpověď neutrální stav (56%). Průměrná hodnota míry spokojenosti je tak u studujících (3,34) o 0,92 bodu vyšší než u pracujících (2,42). Nikdo z respondentů nevedl možnost nespokojen.

Graf k tabulce č. 19 - viz příloha č. 2

Otázka č. 20: Míra spokojenosti ve vztahu s přáteli

Tabulka č. 20

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	2	23	25	4,46
PRACUJÍCÍ	0	0	7	29	14	4,14

Komentář k tabulce č. 20:

Odpovědi obou souborů respondentů jsou v rozmezí číslic 3 až 5. Největší zastoupení odpovědí u skupiny studujících je u číslice 5 (50%) a číslice 4 (46%). U skupiny pracujících respondentů je to u číslic 4 (58%) a 5 (28%). Průměrná hodnota u studujících (4,46) je proto o 0,32 bodu vyšší než u pracujících (4,14). Nikdo z dotazovaných nevedl, že by byl ve vztahu s přáteli přímo nespokojen ani spíše nespokojen.

Graf k tabulce č. 20 - viz příloha č. 2

Otázka č. 21: Míra spokojenosti s náplní Vašeho volného času

Tabulka č. 21

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	9	3	27	11	3,8
PRACUJÍCÍ	0	38	7	3	2	2,38

Komentář k tabulce č. 21:

Odpovědi obou skupin respondentů jsou v rozmezí číslic 2 až 5. Největší zastoupení odpovědí u skupiny studujících je u číslice 4 (54%). U skupiny pracujících respondentů je to u číslice 2 (76%). Průměrná hodnota u studujících (3,8) je proto o 1,42 bodu vyšší než u pracujících (2,38). Nikdo z dotazovaných nevedl, že by byl s náplní svého volného času nespokojen, ale u skupiny pracujících převládá dle zjištěné průměrné hodnoty spíše nespokojen.

Graf k tabulce č. 21 - viz příloha č. 2

Otázka č. 22: Míra spokojenosti s Vaším příjmem

Tabulka č. 22

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	40	9	0	1	0	1,24
PRACUJÍCÍ	10	28	0	11	1	2,3

Komentář k tabulce č. 22:

Průměrné hodnoty u obou skupin jsou u této otázky velmi nízké. U pracujících je to hodnota 2,3 bodu, tedy převládající stav spíše nespokojen. U skupiny studujících je to dokonce o 1,06 méně, tedy 1,24 bodu, to znamená stav na pomezí nespokojen a spíše nespokojen. Absolutně nejvyšší výskyt odpovědí (80%) je u studujících u číslice 1. U pracujících je nejvíce odpovědí (56%) u číslice 2. Z řad studujících respondentů nikdo nevybral možnost neutrální stav, pouze jeden student uvedl spíše spokojen a nikdo ze studujících nevedl možnost spokojen. U pracujících se odpovědi u možnosti spíše spokojen objevili v 11 případech a pouze jeden respondent vybral možnost spokojen.

Graf k tabulce č. 22 - viz příloha č. 2

Otázka č. 23: Míra spokojenosti s životní úrovní, které jste prozatím dosáhli

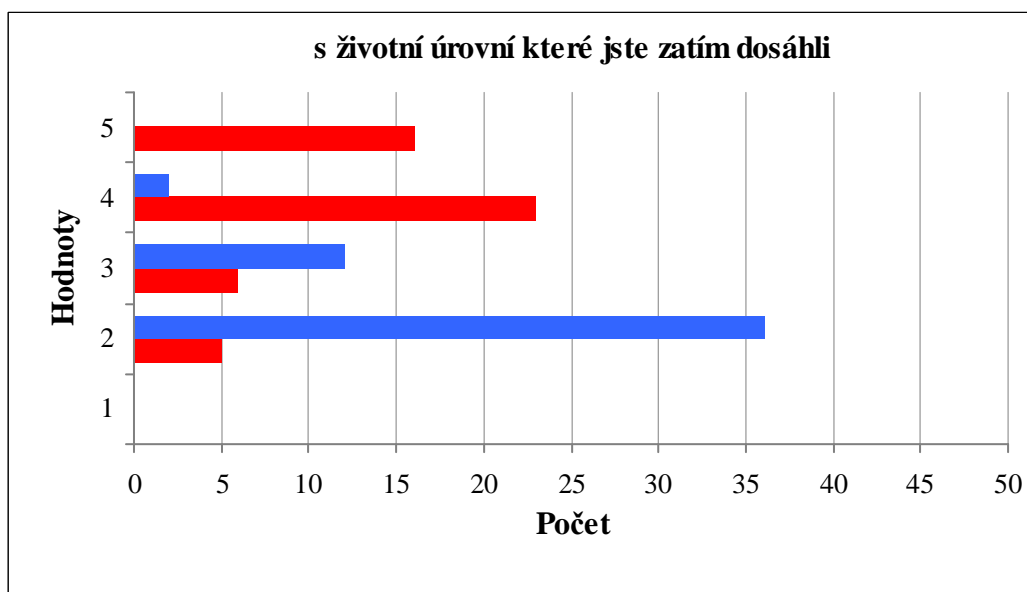
Tabulka č. 23

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	36	12	2	0	2,32
PRACUJÍCÍ	0	5	6	23	16	4

Komentář k tabulce č. 23:

Studující respondenti odpovídali v rozmezí číslic 2 až 4. Nejvíce dotazovaných vybralo odpovědi spíše nespokojen (72%). Pracující se na škále pohybovali v rozmezí číslic 2 až 5. Nejvíce pak volilo odpověď spíše spokojen (46%) a následně spokojen (32%). Průměrná hodnota míry spokojenosti je tak u pracujících (4) o velký rozdíl 1,68 bodu vyšší než u studujících (2,32). Nikdo z dotazovaných respondentů neuvedl možnost nespokojen.

Graf k tabulce č. 23

Otázka č. 24: Míra spokojenosti s profesním uplatněním**Tabulka č. 24**

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	17	28	5	0	2,76
PRACUJÍCÍ	0	2	2	20	26	4,4

Komentář k tabulce č. 24:

Průměrné hodnoty míry spokojenosti s profesním uplatněním obou skupin se u této otázky velmi liší. U pracujících (4,4) je to o 1,64 bodu vyšší průměrná hodnota než u studujících (2,76). Pracující respondenti odpovídali v rozmezí čísel 2 až 5. Nejvíce dotazovaných vybralo odpovědi spokojen (52%) a spíše spokojen (40%). Studující se na číselné ose pohybovali v rozmezí čísel 2 až 4. Nejvíce pak volilo odpověď neutrální stav (56%) a spíše nespokojen (34%). Nikdo neuvedl možnost nespokojen.

Graf k tabulce č. 24 - viz příloha č. 2

Otázka č. 25: Míra spokojenosti se svým životním stylem**Tabulka č. 25**

HODNOTA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
STUDUJÍCÍ	0	0	3	10	37	4,68
PRACUJÍCÍ	0	0	4	32	14	4,2

Komentář k tabulce č. 25:

Odpovědi obou souborů jsou v rozmezí čísel 3 až 5. Největší zastoupení odpovědí u skupiny studujících je u stavu spokojen (74%). V souboru pracujících respondentů je nejvíce odpovědí u stavu spíše spokojen (64%). Průměrná hodnota u studujících (4,68) je proto o 0,48 bodu vyšší než u pracujících (4,2). Nikdo z tázaných neuvedl, že je se svým životním stylem nespokojen ani spíše nespokojen.

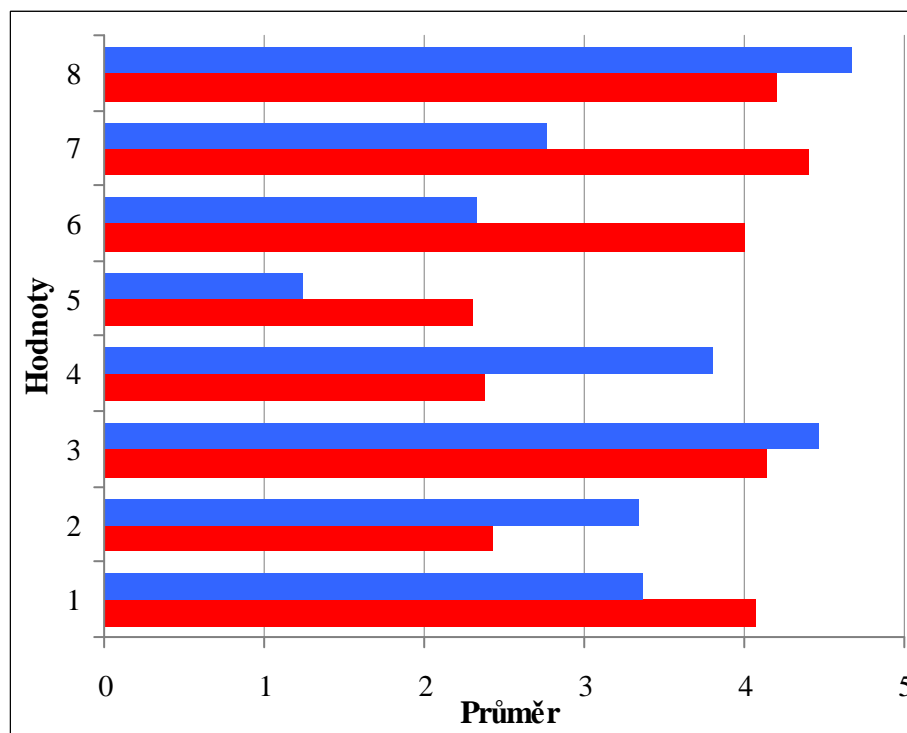
Graf k tabulce č. 25 - viz příloha č. 2

Přehled průměrných životních hodnot dle míry spokojenosti s nimi u obou skupin respondentů a dotazovaných životních hodnot.

Tabulka č. 26

	v partnerském vztahu	s časem věnovaným blízkým osobám	ve vztahu s přáteli	s náplní vašeho volného času	s vaším příjmem	s životní úrovní které jste zatím dosáhli	s profesním uplatněním	se svým životním stylem
HODNOTA	1	2	3	4	5	6	7	8
STUDUJÍCÍ	3,36	3,34	4,46	3,8	1,24	2,32	2,76	4,68
PRACUJÍCÍ	4,08	2,42	4,14	2,38	2,3	4	4,4	4,2

Graf k tabulce č. 26

Komentář k tabulce č. 26 a příslušnému grafu:

V tabulce je uveden souhrn předložených životních hodnot dle pořadí otázek na míru spokojenosti s nimi a přehled průměrných hodnot u studujících i pracujících

respondentů. V přehledu skupiny studujících jsou průměrné hodnoty v rozmezí od nejnižšího vypočítaného průměru 1,24 bodu (příjem) až po nejvyšší 4,68 bodu (životní styl). V souhrnu skupiny pracujících je nejnižší vypočítaný průměr také u hodnoty příjem (2,3) a nejvyšší u hodnoty profesní uplatnění (4,4). Největší rozdíl míry spokojenosti v průměrných hodnotách mezi soubory je zaznamenán u otázky „Jak jste spokojeni s životní úrovní, které jste zatím dosáhli?“ - rovných 1,68 bodu (ve prospěch pracujících). Další rozdíly byly zjištěny u hodnot profesní uplatnění (1,64) - také ve prospěch pracujících a náplň volného času (1,42) - ve prospěch studujících.

Pořadí životních hodnot dle míry spokojenosti s nimi u obou skupin respondentů (podle vypočítaných průměrných hodnot)

Tabulka č. 27

STUDUJÍCÍ			PRACUJÍCÍ		
1	4,68	se svým životním stylem	1	4,4	s profesním uplatněním
2	4,46	ve vztahu s přáteli	2	4,2	se svým životním stylem
3	3,8	s náplní vašeho volného času	3	4,14	ve vztahu s přáteli
4	3,36	v partnerském vztahu	4	4,08	v partnerském vztahu
5	3,34	s časem věnovaným blízkým osobám	5	4	s životní úrovní které jste zatím dosáhli
6	2,76	s profesním uplatněním	6	2,42	s časem věnovaným blízkým osobám
7	2,32	s životní úrovní které jste zatím dosáhli	7	2,38	s náplní vašeho volného času
8	1,24	s vaším příjmem	8	2,3	s vaším příjmem

Komentář k tabulce č. 27:

V tabulce je uvedeno seřazení vypočítaných průměrných hodnot u jednotlivých skupin respondentů. Hodnoty jsou seřazeny podle míry spokojenosti od nejvyšších hodnot po nejmenší včetně pořadí. Nejvyšší zjištěné průměrné hodnoty u skupiny studujících respondentů odpovídají spokojenosti se svým životním stylem (4,68) a spokojenosti ve vztahu s přáteli (4,46); zatímco u skupiny pracujících respondentů odpovídají spokojenosti s profesním uplatněním (4,4) a spokojenosti se svým

životním stylem (4,2). Nejnižší průměrná hodnota v souboru studujících byla zjištěna u nespokojenosti s příjmem (1,24) a u nespokojenosti s životním úrovní, kterou zatím dosáhli (2,32). V souboru pracujících se nejnižší průměrná hodnota vyskytla rovněž u nespokojenosti s příjmem (2,3) a u nespokojenosti s náplní volného času (2,38).

U otázky č. 26 respondenti volili z nabízených možností právě tři pro ně nejdůležitější životní hodnoty, pod kterými si představují životní spokojenost. Tabulka č. 28 vyjadřuje pořadí hodnot dle důležitosti pro respondenty obou skupin, počet výběrů každé hodnoty a procentuální výčet četnosti výběrů všech hodnot.

Otázka č. 26: Co si představíte pod pojmem spokojený život?

Tabulka č. 28

STUDUJÍCÍ				PRACUJÍCÍ			
Pořadí hodnot a počet výběrů			%	Pořadí hodnot a počet výběrů			%
1	Zdraví	50	100%	1	Zdraví	50	100%
2	Naplnění vlastních cílů a snů	27	54%	2	Peníze/finanční zabezpečení	46	92%
3	Když se vše daří	25	50%	3	Rodina a děti, partner	32	64%
4	Dobré povolání, kariéra	14	28%	4	Naplnění vlastních cílů a snů	16	32%
5	Svoboda a samostatnost	13	26%	5	Když se vše daří	6	12%
6	Peníze/finanční zabezpečení	12	24%	6	Bezstarostnost Být krásný a úspěšný Dobré povolání, kariéra Láska Maximálně si užívat Mít přátele Rodina a děti, partner	0	0%
7	Maximálně si užívat	9	18%				
8	Bezstarostnost	0	0%				
	Být krásný a úspěšný						
	Láska						
	Mít přátele						
	Rodina a děti, partner						

Komentář k tabulce č. 28:

Všech sto respondentů zvolilo při výběru z nabízených možností životní hodnotu „zdraví“. V souboru studujících následuje hodnota „naplnění vlastních cílů a snů“, která byla vybrána ve 27 případech (54%); dále hodnota „když se vše daří“, která byla vybrána v 25 případech (50%). V souboru pracujících po „zdraví“ následuje hodnota „peníze/finanční zabezpečení“, která byla vybrána v 46 případech (92%); dále hodnota „rodina a děti, partner“, která byla vybrána v 32 případech (64%).

Otázka č. 27 je závěrečná. Zde respondenti volili pouze jednu odpověď z nabízených možností. Tabulka č. 29 vyjadřuje, jak jsou respondenti jednotlivých souborů v životě spokojeni. Pro oba soubory je také uveden výpočet průměrné hodnoty.

Otázka č. 27: Jste v životě spokojeni?

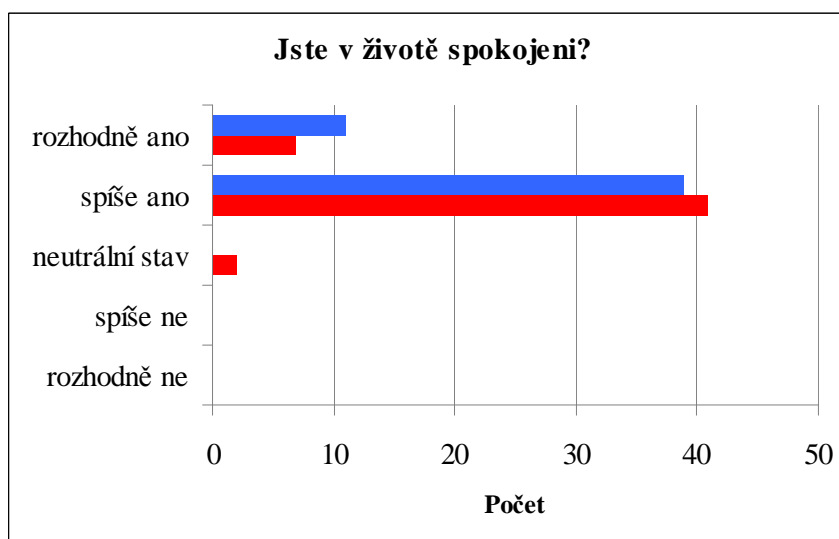
Tabulka č. 29

	STUDUJÍCÍ	PRACUJÍCÍ
rozhodně ne	0	0
spíše ne	0	0
neutrální stav	0	2
spíše ano	39	41
rozhodně ano	11	7
PRŮMĚR	4,22	4,1

Komentář k tabulce č. 29:

Oba soubory respondentů odpovídaly na otázku: „Jste v životě spokojeni?“, v drtivé většině pouze dvěma způsoby, a to „spíše ano“ a „rozhodně ano“. Pouze dva respondenti z řad pracujících zvolili odpověď jako tzv. „neutrální stav“. Nikdo z dotazovaných neuvedl negativní odpověď „rozhodně ne“ ani „spíše ne“. Nejfrekventovanější odpověď je „spíše ano“, studující ji zvolili v 78% a pracující v 82%. Průměrné hodnoty jsou velmi podobné, dle nich lze usoudit, že skupina dotázaných studujících (4,22) je mírně spokojenější než skupina dotazovaných pracujících (4,1).

Graf k tabulce č. 29

3.5 Závěr výzkumu

V závěrečné části je mým úkolem vyhodnotit splnění výzkumných cílů stanovených na začátku empirického výzkumu a potvrdit nebo vyvrátit stanovené výzkumné otázky na základě zjištění, zpracování a srovnání žebříčku hodnot a životní spokojenosti. Srovnání jsem provedl analýzou a následným vyhodnocením všech otázek. Po zpracování všech dotazníků byly veškeré odpovědi zaznamenány do přehledných tabulek s komentáři. Grafy byly do praktické části přiloženy u otázek, které byly stěžejní pro analýzu výzkumných otázek, a také k tabulkám znázorňujícím přehledy průměrných hodnot získaných při zpracování dat. Grafické znázornění ke každé výsledné tabulce jsem zpracoval pro přehlednost ke všem dotazníkovým otázkám (viz příloha č. 2).

Hlavním úkolem stanoveným na počátku empirického výzkumu je potvrzení či vyvrácení čtyř stanovených výzkumných otázek:

► Výzkumná otázka č. 1: Bude hodnota **partnerský vztah** v hodnotovém žebříčku *studujících* na nižším stupni, než v hodnotovém žebříčku *pracujících*?

V pořadí životních hodnot sestaveném podle vypočítaných průměrných hodnot na sedmibodové číselné škále je hodnota partnerský vztah u studujících na 11. místě (4,92) a u pracujících na 3. místě (6,56). Tento markantní rozdíl (1,64 bodu) jednoznačně vyjadřuje vztah k této hodnotě u dotazovaných respondentů obou skupin. Z průzkumu vyplývá, že hodnota partnerský vztah je u studujících na výrazně nižším stupni hodnotového žebříčku než u pracujících.

Odpověď na tuto výzkumnou otázku je tedy kladná. Empirický průzkum mi tuto domněnku potvrdil.

► Výzkumná otázka č. 2: Bude předložená hodnota **mít uznání ve společnosti** na hodnotovém žebříčku *studujících* položena výše než u *pracujících*?

V pořadí životních hodnot sestaveném podle vypočítaných průměrných hodnot na sedmibodové číselné škále je hodnota mít uznání ve společnosti u studujících na 6. místě (6,08) a u pracujících na 4. místě (6,54). Tento rozdíl (0,46 bodu) není tak významný, jako u předchozí výzkumné otázky, ale i přesto zřetelně ukazuje na rozdílnou důležitost vnímání této hodnoty dotazovanými

respondenty obou skupin. Z průzkumu vyplývá, že hodnota mít uznání ve společnosti je u studujících na nižším stupni hodnotového žebříčku než u pracujících.

Odpověď na tuto výzkumnou otázku je tedy záporná. Empirický průzkum moji domněnku nepotvrdil.

► Výzkumná otázka č. 3: Bude hodnota **zdraví** u *obou skupin* na nejvyšším stupni?

V pořadí životních hodnot sestaveném podle vypočítaných průměrných hodnot na sedmibodové číselné škále je hodnota zdraví u respondentů studujících (6,94) i pracujících (6,98) na 1. místě. Z průzkumu tedy vyplývá, že hodnota zdraví je jednoznačně u obou skupin dotazovaných respondentů nejdůležitější životní hodnotou.

Odpověď na tuto výzkumnou otázku je tedy kladná. Empirický průzkum tuto domněnku potvrdil.

► Výzkumná otázka č. 4: Budou *pracující* více **spokojeni s životní úrovní**, které prozatím dosáhli než *studující*?

V pořadí životních hodnot dle míry spokojenosti s nimi opět sestaveném podle vypočítaných průměrných hodnot, avšak na pětibodové číselné škále, je spokojenost s životní úrovní, které respondenti dosáhli u studujících na 7. místě (2,32) a u pracujících na 5. místě (4). Průměrná hodnota míry spokojenosti je tak u pracujících o velký rozdíl (1,68 bodu) vyšší než u studujících. Vzhledem k tomu, že této pětibodové číselné škále byly přiřazeny slovní odpovědi, lze po zaokrouhlení průměrných hodnot na celá čísla vyjádřit většinové odpovědi obou skupin: studující jsou spíše nespokojeni (2) a pracující jsou spíše spokojeni (4).

Z průzkumu vyplývá, že míra spokojenosti s životní úrovní, kterou dotazovaní respondenti dosáhli, je u studujících výrazně nižší než u pracujících.

Odpověď na tuto výzkumnou otázku je tedy kladná. Empirický průzkum potvrdil moji domněnku.

Závěrem musím podotknout, že mne tento průzkum velice zaujal a inspiroval. Zpracovávání empirické části této práce mne vedlo a podněcovalo k mnoha dalším otázkám a k dalším možnostem srovnávání rozdílů životních hodnot. Dalším výzkumným krokem by tak mohlo být srovnání různých generací nebo porovnání rozdílných hodnotových orientací žen a mužů.

Závěr

V závěru bych rád zrekapituloval celou práci a zhodnotil výsledky mého snažení. Cílem této bakalářské práce bylo popsat a vymezit pojmy nezbytné k položení základů teorie, která pak podpořila vlastní provedení empirického výzkumu. Tento záměr jsem dle svých představ splnil a musím poznamenat, že jsem si při této práci osvojil mnoho nových poznatků a prohloubil svoje znalosti, nejen z psychologie a sociologie, ale i z oblasti metodologie.

V teoretické části jsem se postupně věnoval z pohledu vývojové psychologie různým pohledům na vývojová stádia, vymezil a hlouběji se zabýval termínem období mladé dospělosti, ve kterém se nachází zkoumaný vzorek empirické části. Další termíny, jako hodnoty, hodnotová orientace a klasifikace hodnot, jsem podrobně popisoval i z pohledu sociologie. Pojmy lidské potřeby a životní spokojenost bylo potřeba vidět i z pohledu filozofie. Při zpracování teorie potřebné pro uvedení celé problematiky a pro zpracování empirické části jsem hojně čerpal z velkého množství literatury, zejména od Vágnerové, Dobrovolské, Dublinského, Hudečka, Mohapla a mnoha dalších autorů.

Praktická část se tedy zakládá na těchto teoretických znalostech a v jejím úvodu vymezuje cíl průzkumu, dotazníkovou metodu užitou ke sběru dat a samotný zkoumaný vzorek. Tento vzorek jsem rozdělil na dvě skupiny lidí. Při hledání kandidátů do prvního souboru jsem oslovil pouze studenty na denním studiu několika fakult Masarykovy univerzity, tímto bych jim chtěl poděkovat za ochotu a vstřícný přístup. Ve druhém souboru jsou pak lidé, kteří se již plně věnují pouze práci a kariéře, tedy mnoho mých kolegů, bývalých spolužáků a přátel, kterým také patří můj dík. Tyto dva soubory jsem vybral proto, že mne velice zaujala myšlenka, do jaké míry bude jejich smýšlení a pohled na život rozdílný i v porovnání s mým náhledem na životní hodnoty. Zde musím uvést, že jsem sám řadu let zaměstnán jako policista a během své kariéry jsem se sám rozhodl pro zvýšení svého vzdělání a zařadil se tak i mezi studující, i když samozřejmě vzhledem k zaměstnání ke studentům distančního studia. Mohu tedy říci, že dobře chápu aspekty obou stran, neboť různé situace prožívám jako člověk zaměstnaný i jako student. Po provedení šetření a vyhodnocení průzkumu, se však kloním spíše ke skupině pracujících. Jejich vnímání hodnot je mi podle dosažených výsledků v průzkumu bližší. Důležitá část

empirické části je také fakt, že obě skupiny respondentů spadají do období mladé dospělosti. Do budoucna by jistě bylo zajímavé sledovat vývoj obou skupin, neboť věřím, že postupné doplňování vzdělání a tedy neustálé životní studium patří k životu každého pracujícího člověka, který má snahu se zlepšovat a seberealizovat své touhy a myšlenky.

Dotazník, který jsem použil, jsem sestavoval tak, aby byl co nejvíce jednoduchý a obsahoval jen takové penzum otázek nutných k získání informací potřebných k vyhodnocení empirického průzkumu. Přehledně jsem jej rozdělil na pomyslné tři části věnující se pohledu respondentů, a to na jejich životní hodnoty, na spokojenost s některými hodnotami a také na jejich spokojenost v životě všeobecně. Věřím, že zpracovaný dotazník mým požadavkům vyhovoval, návratnost dotazníku byla velmi dobrá, mohl jsem tedy bez obtíží využít požadovaný počet vyplněných dotazníků a vrhnout se na zpracování posbíraných dat.

Při pohledu na přehled pořadí životních hodnot obou souborů je patrné, že si obě skupiny uvědomují, že zdraví je pro člověka alfou a omegou života. Další hodnoty, které se objevily v dotazníku, jsou však již s různými rozdíly v jednotlivých žebříčcích seřazeny v jiném pořadí. Pro studující jsou velmi důležité vztahy s přáteli a naopak touha mít vlastní rodinu je odsunuta na spodek žebříčku. Zatímco pro pracující je podobně důležitý vztah spíše s partnerem a také mít svou vlastní rodinu patří k jejich důležitým hodnotám. S přístupem skupiny pracujících mohu jen souhlasit. Zdraví, partner, rodina a přátelé jsou samozřejmě zcela základním zázemím každého jedince. Vztahy s okolím se u každého mohou lišit dle vlastních zkušeností, ale také v průběhu jejich života. Na obou stranách dotazování také vysoko hodnotili materiální zázemí, maximálně si užívat života a mít uznání ve společnosti. Studující zcela pochopitelně vyzdvihli vzdělání. Myslím si, že i u skupiny pracujících by se tato hodnota měla těšit větší přízni. Za zmínku také stojí fakt, že se na obou stranách objevily velice nízké výsledky u hodnot žít ekologicky a žít dle náboženských zásad. Ekologie je dle mého názoru velmi diskutované téma, ale často spíše v odborných kruzích, a možná právě proto je stále pro širokou veřejnost nepříliš známou oblastí. Poslední místo v žebříčku hodnot připadlo ze zadaného výběru hodnotě žít dle náboženských zásad. Otázka to byla svým způsobem velmi uzavřená, neboť nevyklučovala fakt, zda jsou respondenti věřící. Pouze ukázala, že striktní život dle tradičních náboženských zásad je pro mnoho lidí v dnešním moderním světě nepřijatelný. Rád bych také vyzdvihl hodnotu čestné

jednání, na kterou jsem se dotazoval z vlastního popudu. Hodnoty, které respondenti uvedli mne uspokojily a splnily to, v co jsem doufal, že i tato hodnota je pro mnoho lidí důležitá.

Závěrem tedy mohu uvést, že jsem spokojený s průběhem, zpracováním a vyhodnocením empirického průzkumu. Mým záměrem nebylo provést rozsáhlý výzkum, ale mít možnost poukázat na rozdílné pohledy lidí ve stejné věkové skupině, tedy v mladém dospělosti, z hlediska jejich statutu studenta nebo pracujícího člověka.

Tato práce si tedy neklade ambice sociologického výzkumu, ale chce být zamýšlením se nad dnešní společností a nad důležitými životními hodnotami.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá problematikou hodnot, hodnotové orientace a životní spokojenosti osob v mladém dospělosti u skupin studujících a pracujících lidí. Celá práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce je zaměřená na vymezení vývojového období mladém dospělosti z hlediska vývojové psychologie, pojmu hodnota a její klasifikace a pojmu hodnotová orientace. Dále obsahuje teoretické základy týkající se lidských potřeb a životní spokojenosti.

Praktická část práce se zabývá vlastním empirickým průzkumem, který je zaměřen na zjištění rozdílů i podobností v hodnotových orientacích dvou zkoumaných souborů respondentů. První skupinu tvoří studující a druhou skupinu respondentů tvoří pracující. Průzkum popisuje vztah a vnímání mladých lidí k dotazovaným životním hodnotám, které jsou různého zaměření, materiálního, sociálního i citového. Poznatky získané z dotazníkového šetření jsou zpracovány do přehledných tabulek s komentáři a grafickými znázorněními. V závěru průzkumu jsou výsledky interpretovány a porovnány nejenom za účelem zodpovězení čtyř předem stanovených výzkumných otázek, ale i za účelem vytvoření celkového obrazu preference životních hodnot jednotlivých skupin respondentů.

Anotace

KRÁL Jan. *Hodnotová orientace a životní spokojenost osob v mladé dospělosti*.

Bakalářská práce. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 67.

Vedoucí práce: PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Bakalářská práce je zaměřena na lidské hodnoty, hodnotovou orientaci, lidské potřeby a životní spokojenost u osob v mladé dospělosti. Toto období je zde prozkoumáno z pohledu vývojové psychologie. Empirický průzkum, prováděný dotazníkovou metodou, sleduje rozdíly v hodnotové orientaci dospělých osob ve věku 20 až 30 let. Respondenti zde byli rozděleni na soubor studujících a pracujících.

Klíčová slova

Hodnota, hodnotová orientace, klasifikace hodnot, životní spokojenost, lidské potřeby, vývojová psychologie, mladší dospělost.

Annotation

KRÁL Jan. Value orientation and life satisfaction of young adults.

Bachelor Thesis. Brno: The Institute of Interdisciplinary Studies, 2011, p. 67.

Thesis Supervisor: PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

The bachelor thesis is focused on human values, value orientation, human needs and life satisfaction of the young adults. This stage is examined from the point of view of the developmental psychology. Empirical research compares the differences in value orientation of the young adults at the age of 20 to 30. The questionnaire is used here. Respondents were divided into the group of people who work or study.

Key words

Value, value orientation, value classification, life satisfaction, human needs, developmental psychology, young adulthood.

Seznam literatury

ATKINSONOVÁ, R. L. *Psychologie*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

BAKALÁŘ 1973 in Dobrovolská, D., Dublinský, J. *Hodnotová orientace vysokoškolačka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

BROŽÍK V. *Hodnoty, normy a projekty světa*. Bratislava: Epoque, 1969.

DOBROVOLSKÁ, D., DUBLINSKÝ, J. *Hodnotová orientace vysokoškolačka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-626-8.

GÖBELOVÁ, T. *Hodnotová výchova v pedagogické praxi*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GRÁC, J. *Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1979.

HARTL, P., Hartlová, H.: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.

HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. Praha : Univerzita Karlova, 2003.

HELUS, Z. *Psychologie*. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-406-6.

HOMOLA, M. *Dějiny psychologie*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1985.

HUNT, M.: *Dějiny psychologie*. Praha: Portál, 2000.

HUDEČEK, J. *K otázkám motivační sféry osobnosti*. Praha: Academia, 1980.

HUDEČEK, J. *Hodnotová orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986. ISBN 978-80-7368-542-3.

KRAUS, B. *Jak žije středoškolská mládež na počátku XXI. Století*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-738-2.

LANGMEIER J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie s úvodem do neurofyziologie*. Praha: Nakladatelství H & H, 1998. ISBN 80-86180-03-4.

LINHARTOVÁ, D. *Psychologie pro učitele I*. Brno: Mendlova zemědělská a lesnická univerzita, 1998.

MACHALOVÁ, M. *Psychológia vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava: Gerlach Print, 2006. ISBN 80-89142-07-9.

MACHALOVÁ, M. *Biodromálna psychológia pre pomáhajúce profesie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. ISBN 978-80-8782-10-9.

MOHAPL, P.: *Úvod do psychologie zdraví a nemoci*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992.

PAULÍK, K. *Vývojová psychologie*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7042-214-9.

PROKEŠOVÁ M. *Základy psychologie*. Ostrava: Nakladatelství Alexandr Vávra, 1997. ISBN 80-902357-7-8.

ŘEHULKA, E. *Úvod do studia psychologie*. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-46-X

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004.

SEKERA J. *Spisy pedagogické fakulty*. Ostrava: Univerzita v Ostravě, 1994.

SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7042-490-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000.

VELEHRADSKÝ, A. *Hodnocení a hodnoty v činnosti člověka*. Praha: Portál, 1978.

VAĎUROVÁ, H., MUHLPACHR, P. *Kvalita života - teoretická a metodologická východiska*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

VÁROSS, M. *Úvod do axiologie*. Bratislava: Epoque, 1970.

WEISSKOPF, 1959 In Dobrovolská, D., Dublinský, J. *Hodnotová orientace vysokoškolačka z hlediska současné koncepce hodnot*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

Internetový zdroj:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Tabulky a grafy k praktické části

PŘÍLOHA Č. 1

DOTAZNÍK HODNOT A ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI

Dobrý den

Tímto dotazníkem bych rád zjistil, co je pro vás důležité, na čem vám v životě záleží a jak jste ve vašem životě spokojeni. Dotazník je anonymní, proto prosím o co nejupřímnější vyplnění všech otázek.

Získané informace budou použity pouze pro účely zpracování bakalářské práce.

Zakroužkujte prosím odpovídající variantu a doplňte věk:

1. Muž – žena
2. Věk:
3. Studující – zaměstnaný

Nyní ohodnoťte na číselné ose, jak je pro vás tato životní hodnota důležitá. Číslice 1 znamená nejmenší důležitost a číslice 7 nejvyšší důležitost. Vámi určenou hodnotu zakroužkujte.

4. Jak je ve Vašem životě důležité **přátelství**?

1 2 3 4 5 6 7

5. Jak je ve Vašem životě důležité **zdraví**?

1 2 3 4 5 6 7

6. Jak je ve Vašem životě důležité **vzdělání**?

1 2 3 4 5 6 7

7. Jak je ve Vašem životě důležité **čestné jednání**?

1 2 3 4 5 6 7

8. Jak je ve Vašem životě důležitý **partnerský vztah**?

1 2 3 4 5 6 7

9. Jak je ve Vašem životě důležité **mít svou vlastní rodinu**?

1 2 3 4 5 6 7

10. Jak je ve Vašem životě důležité **mít hodně peněz**?

1 2 3 4 5 6 7

11. Jak je ve Vašem životě důležitý **volný čas**?

1 2 3 4 5 6 7

12. Jak je ve Vašem životě důležité **soukromí**?

1 2 3 4 5 6 7

13. Jak je ve Vašem životě důležité **maximálně si užívat života**?

1 2 3 4 5 6 7

14. Jak je ve Vašem životě důležité **žít ekologicky**?

1 2 3 4 5 6 7

15. Jak je ve Vašem životě důležitá **kariéra**?

1 2 3 4 5 6 7

16. Jak je ve Vašem životě důležité **žít podle zásad náboženství**?

1 2 3 4 5 6 7

17. Jak je ve Vašem životě důležité **mít uznání ve společnosti**?

1 2 3 4 5 6 7

Vyjádřete míru Vaší spokojenosti na škále 1 – 5, kdy:

(1) nespokojen

(2) spíše nespokojen

(3) neutrální stav

(4) spíše spokojen

(5) spokojen

18. v partnerském vztahu

1 2 3 4 5

19. s časem věnovaným blízkým osobám

1 2 3 4 5

20. ve vztahu s přáteli

1 2 3 4 5

21. s náplní Vašeho volného času

1 2 3 4 5

22. s Vaším příjmem

1 2 3 4 5

23. s životní úrovní, které jste prozatím dosáhli

1 2 3 4 5

24. s profesním uplatněním

1 2 3 4 5

25. se svým životním stylem

1 2 3 4 5

Zakroužkujte z nabízených možností tři pro Vás nejdůležitější:

26. Co si představíte pod pojmem spokojený život?

- a) Být krásný a úspěšný
- b) Bezstarostnost
- c) Rodina a děti, partner
- d) Dobré povolání, kariéra
- e) Láska
- f) Mít přátele
- g) Zdraví
- h) Peníze/finanční zabezpečení
- i) Když se vše daří
- j) Naplnění vlastních cílů a snů
- k) Svoboda a samostatnost
- l) Maximálně si užívat
- m) Jiné -

Zakroužkujte jednu z nabízených odpovědí:

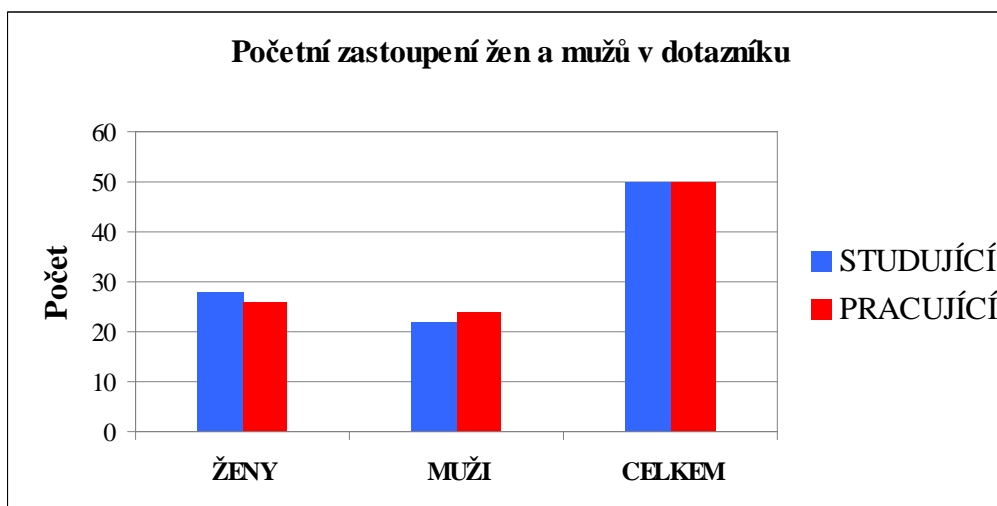
27. Jste v životě spokojeni?

- a) Rozhodně ne
- b) Spíše ne
- c) Neutrální stav
- d) Spíše ano
- e) Rozhodně ano

PŘÍLOHA Č. 2

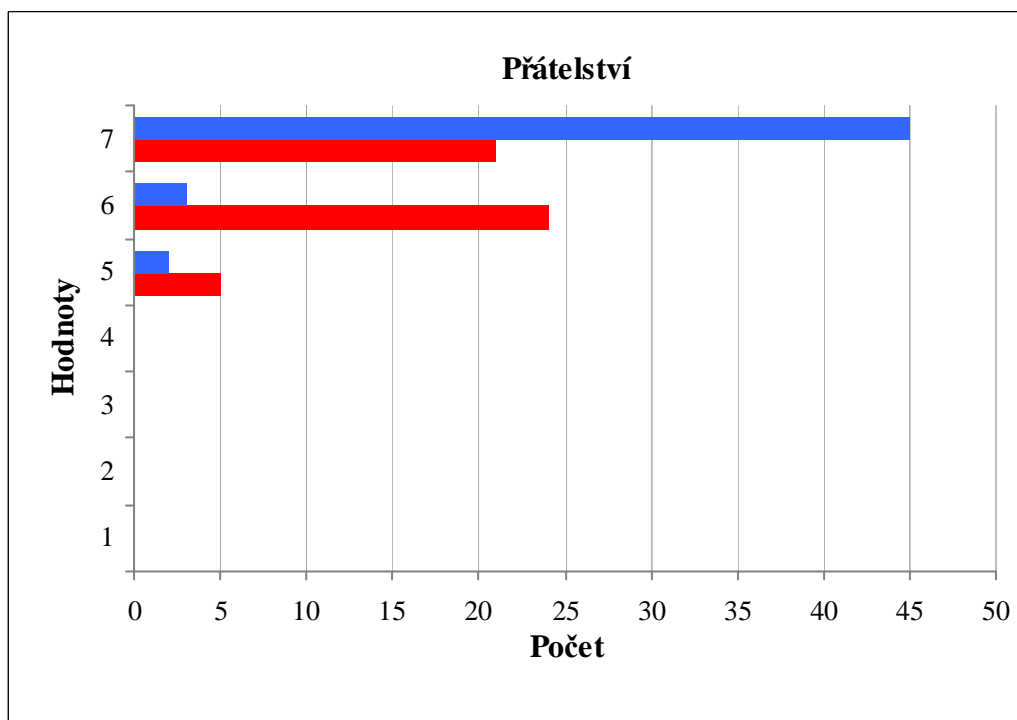
Graf k tabulce č. 1 vyjadřuje početní zastoupení žen a mužů, kteří vyplňovali dotazník jako respondenti skupiny studujících a skupiny pracujících.

Graf k tabulce č. 1

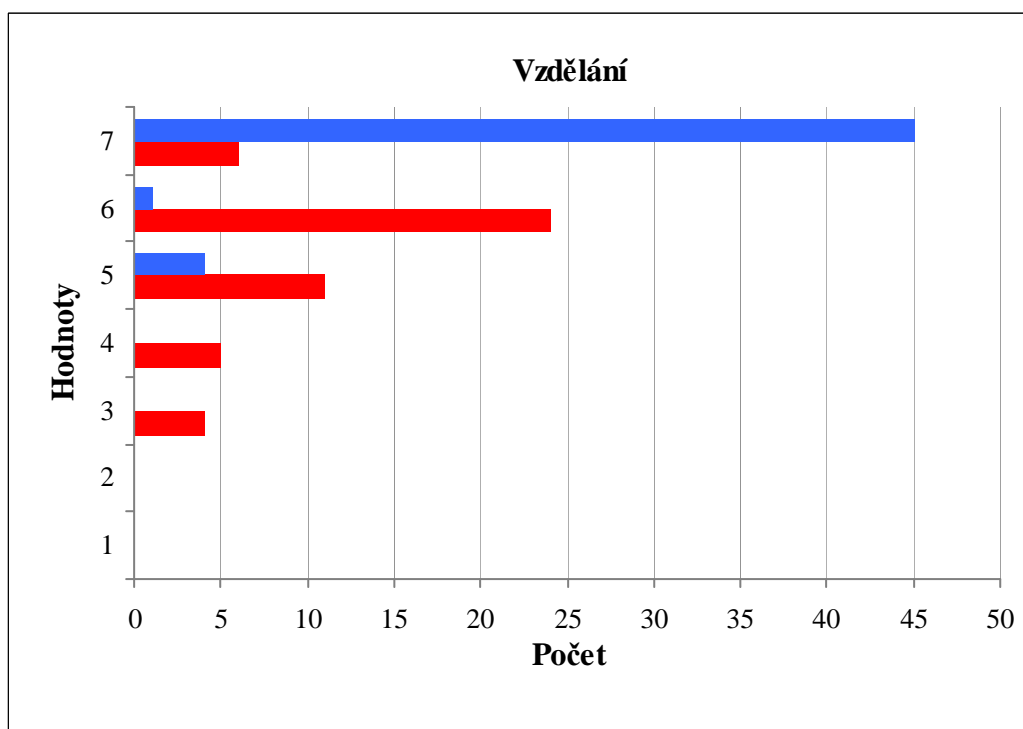

Grafy k tabulkám č. 2 až 14 vyjadřují důležitost uvedené hodnoty u obou souborů respondentů: ■ studujících a ■ pracujících.

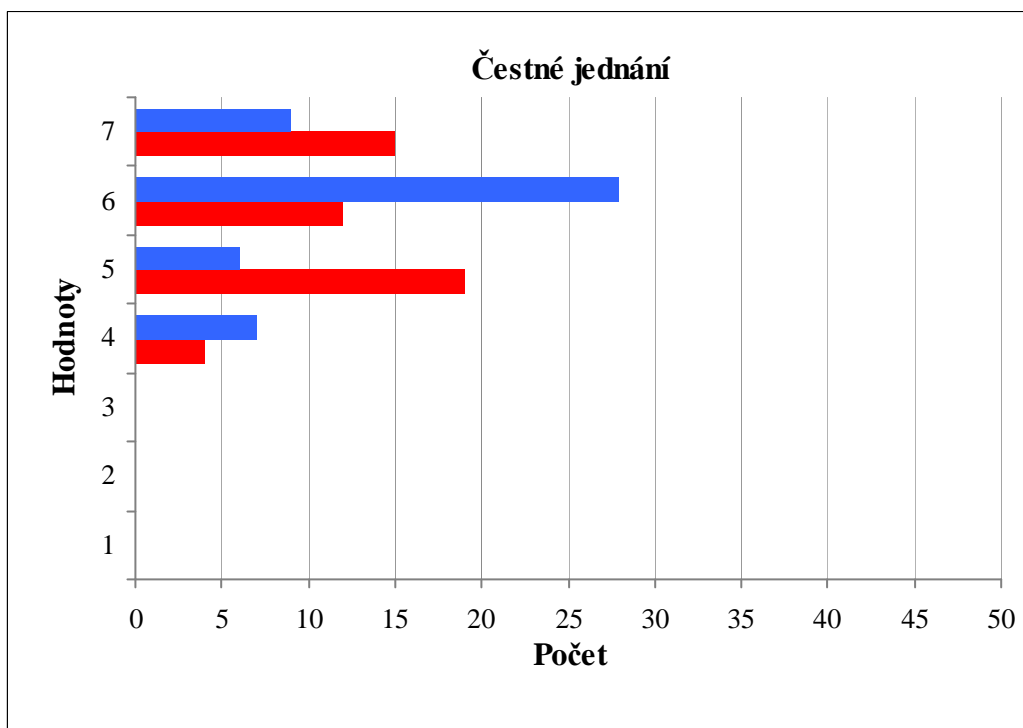
Graf k tabulce č. 2

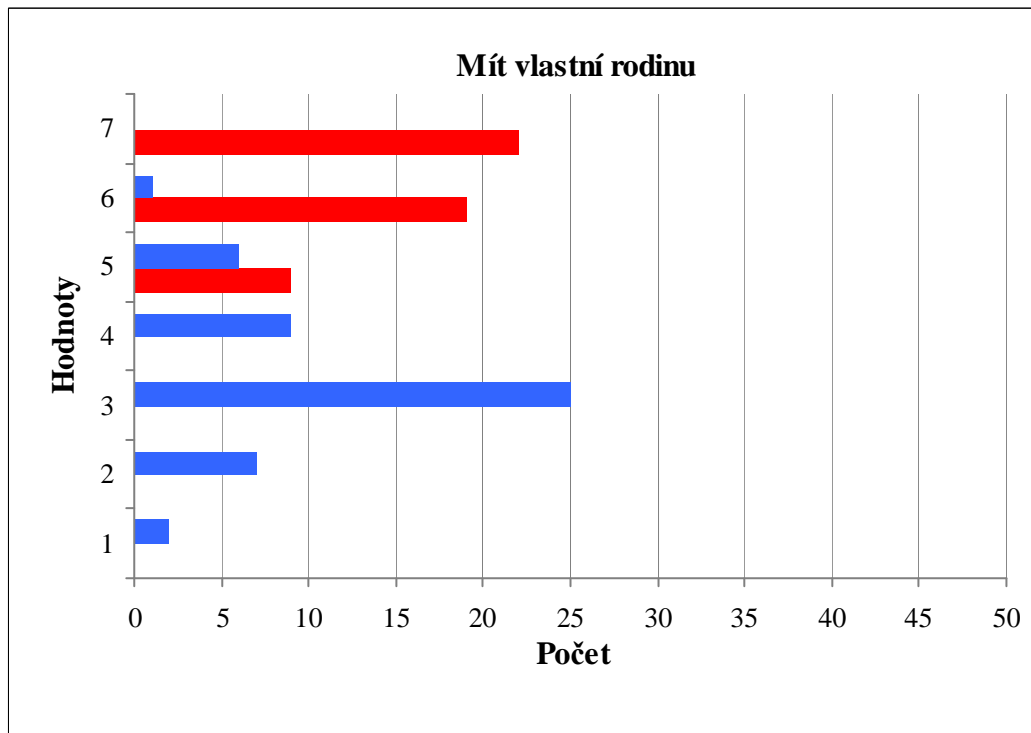
Graf k tabulce č. 4

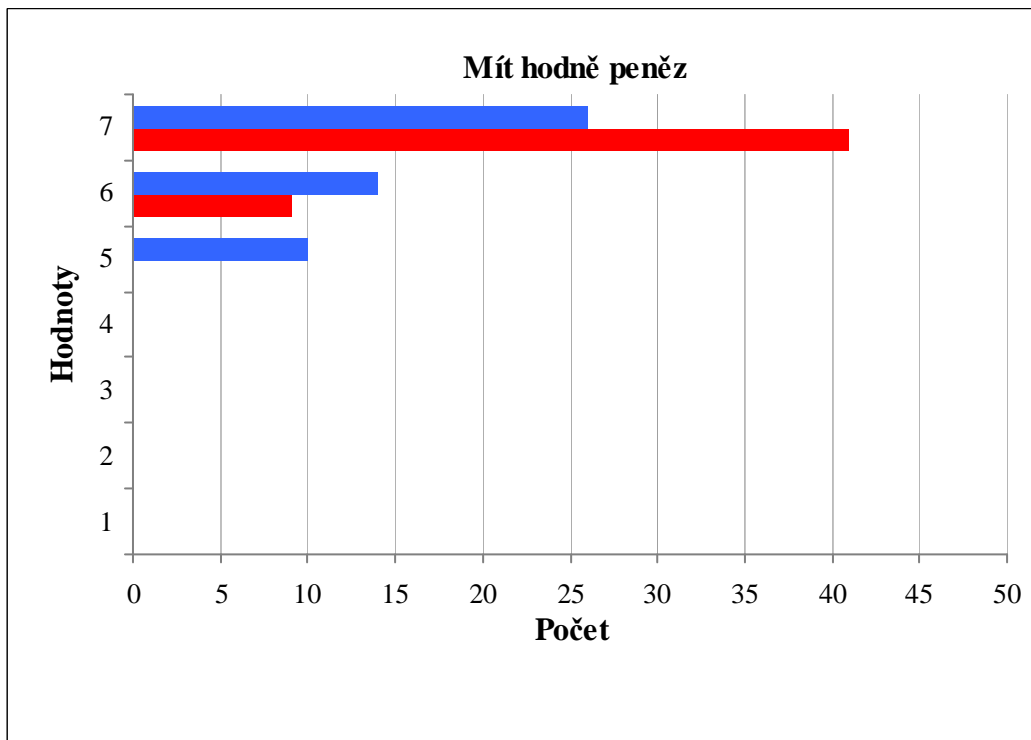
Graf k tabulce č. 5

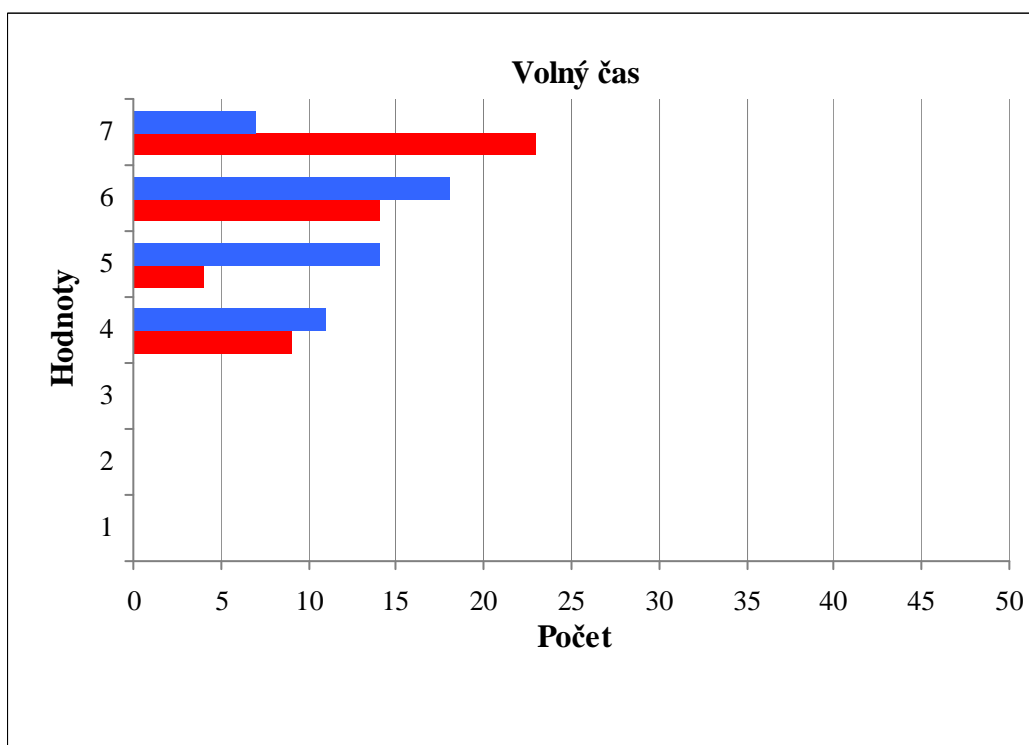
Graf k tabulce č. 7

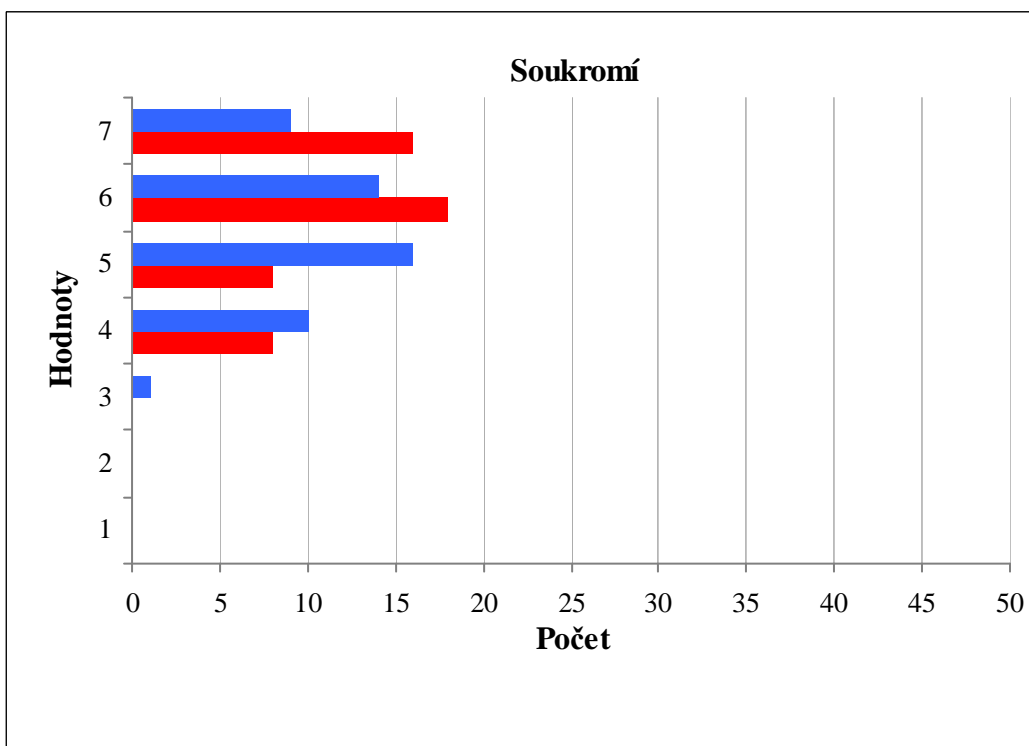
Graf k tabulce č. 8

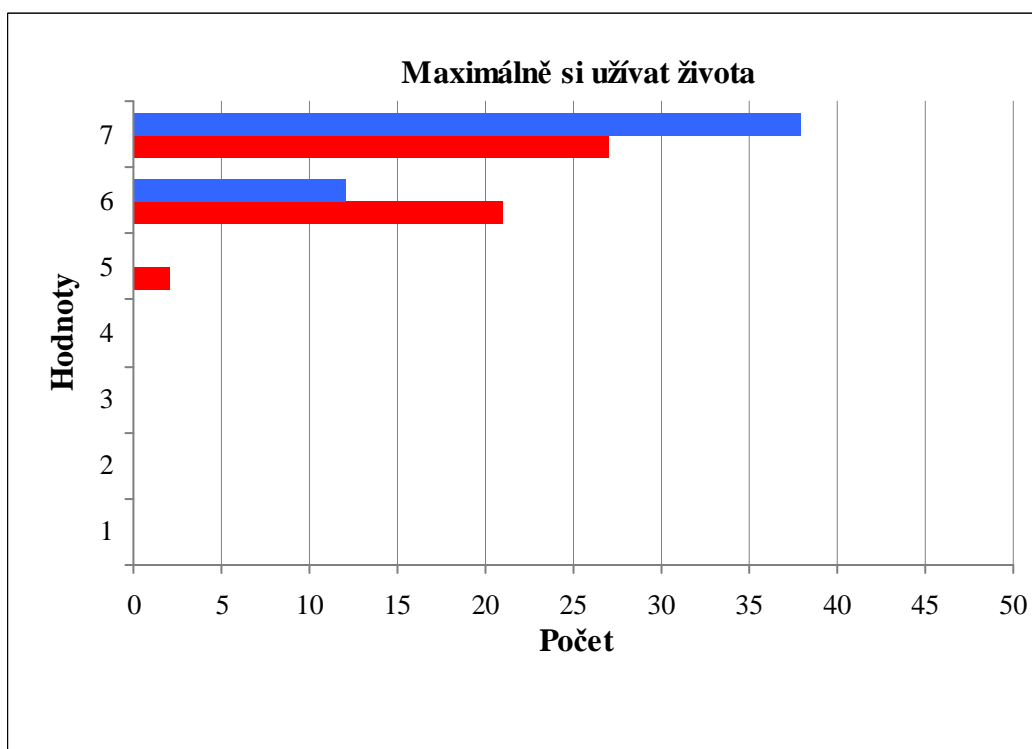
Graf k tabulce č. 9

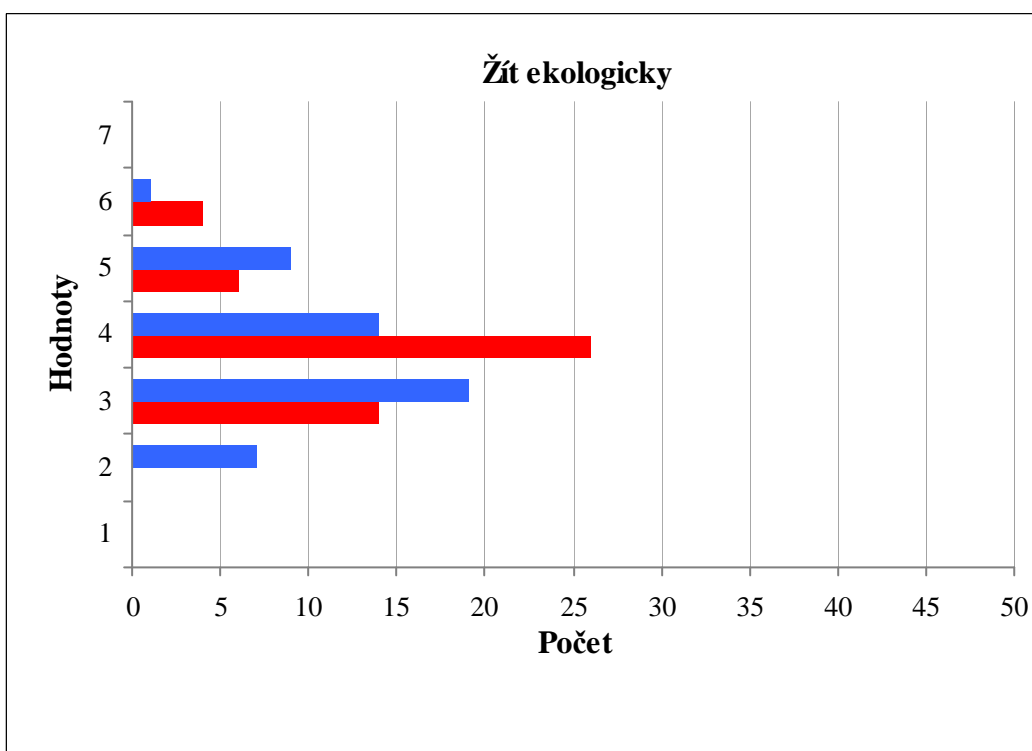
Graf k tabulce č. 10

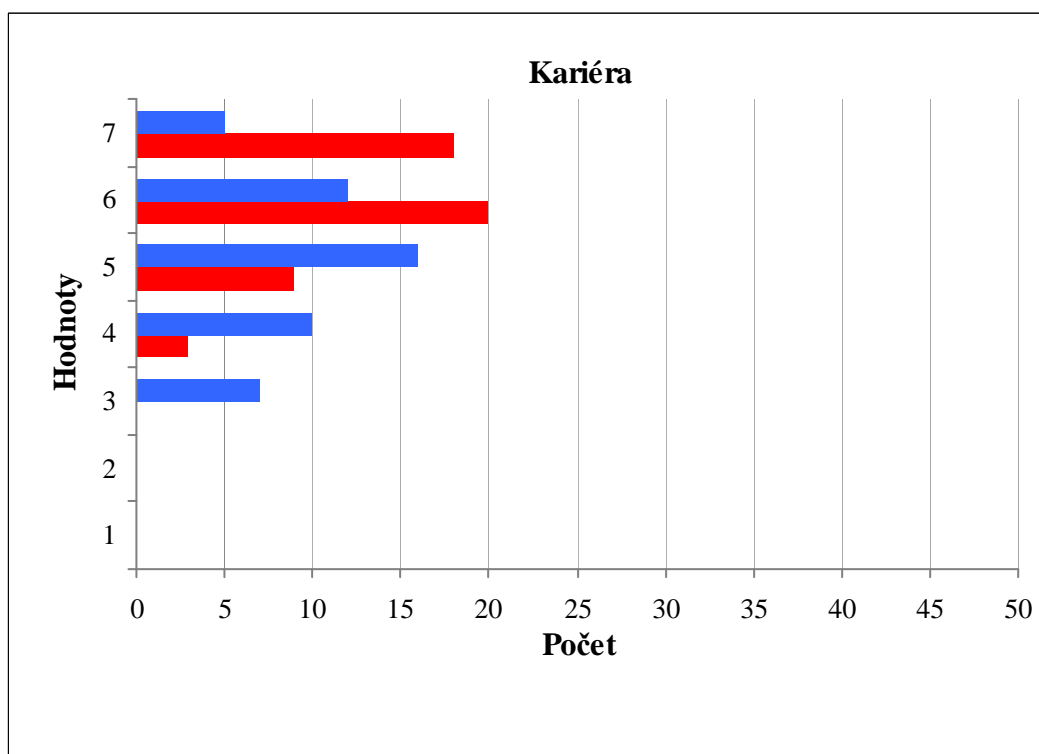
Graf k tabulce č. 11

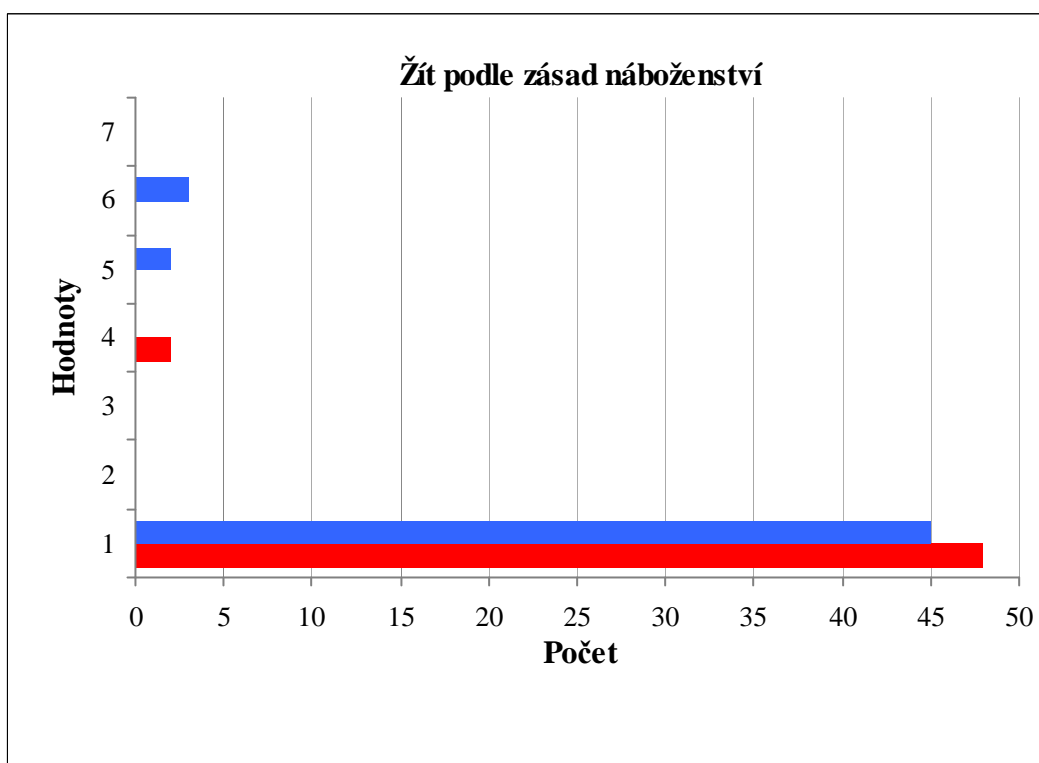
Graf k tabulce č. 12

Graf k tabulce č. 13

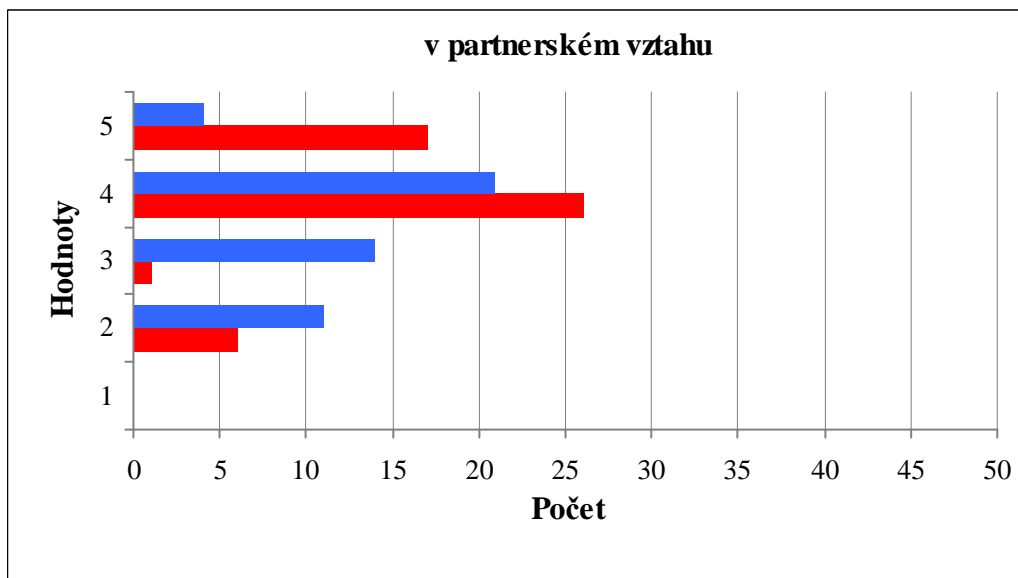

Graf k tabulce č. 14

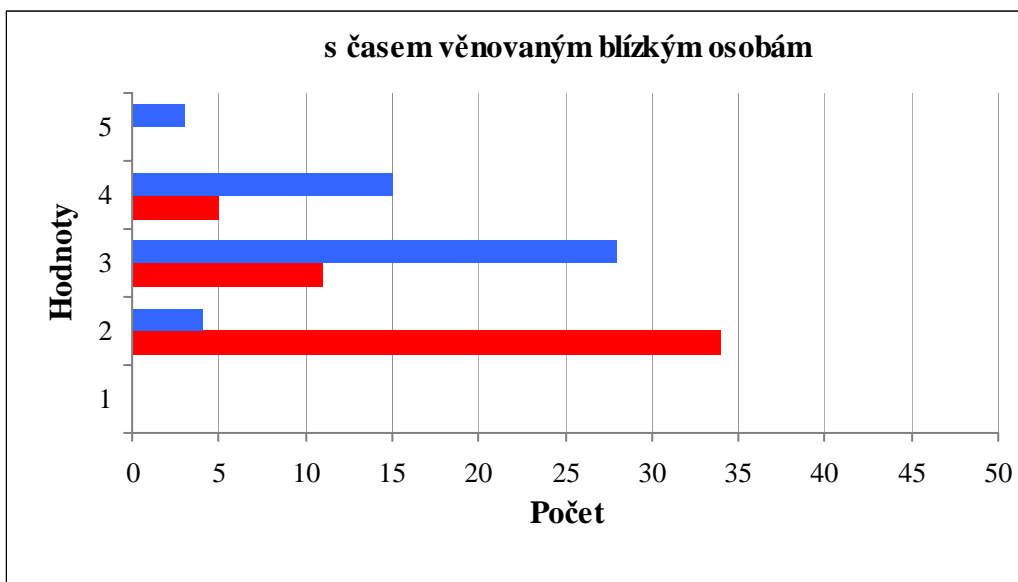

Grafy k tabulkám č. 18 až 25 vyjadřují míru spokojenosti s uvedenou hodnotou u obou souborů respondentů: ■ studujících a ■ pracujících.

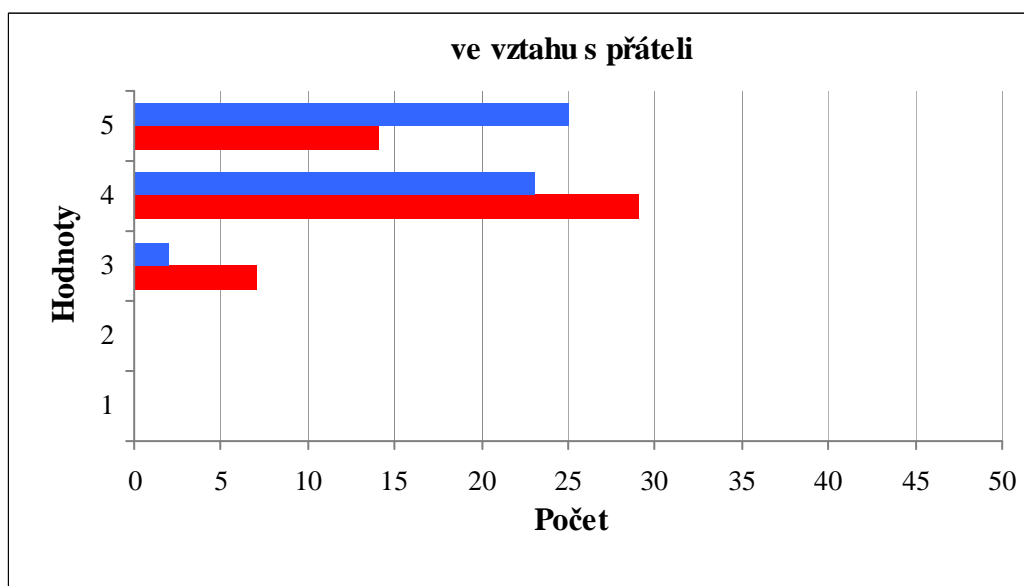
Graf k tabulce č. 18

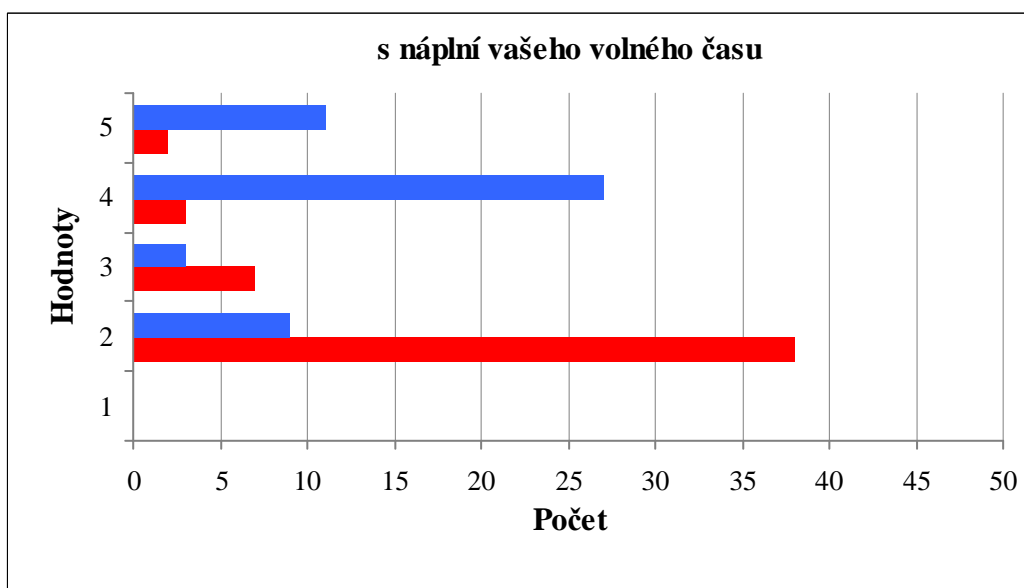
Graf k tabulce č. 19

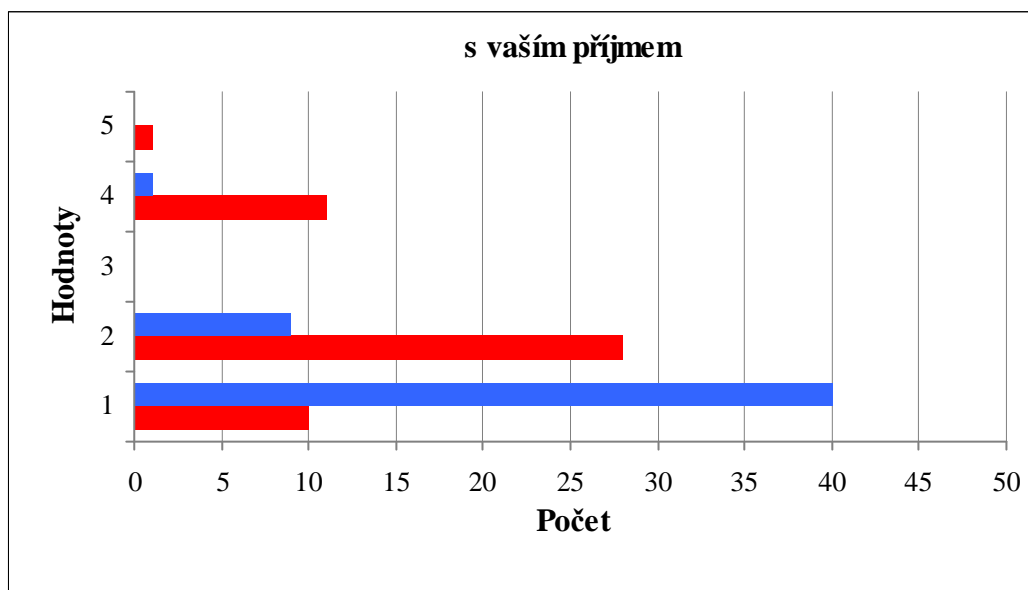
Graf k tabulce č. 20

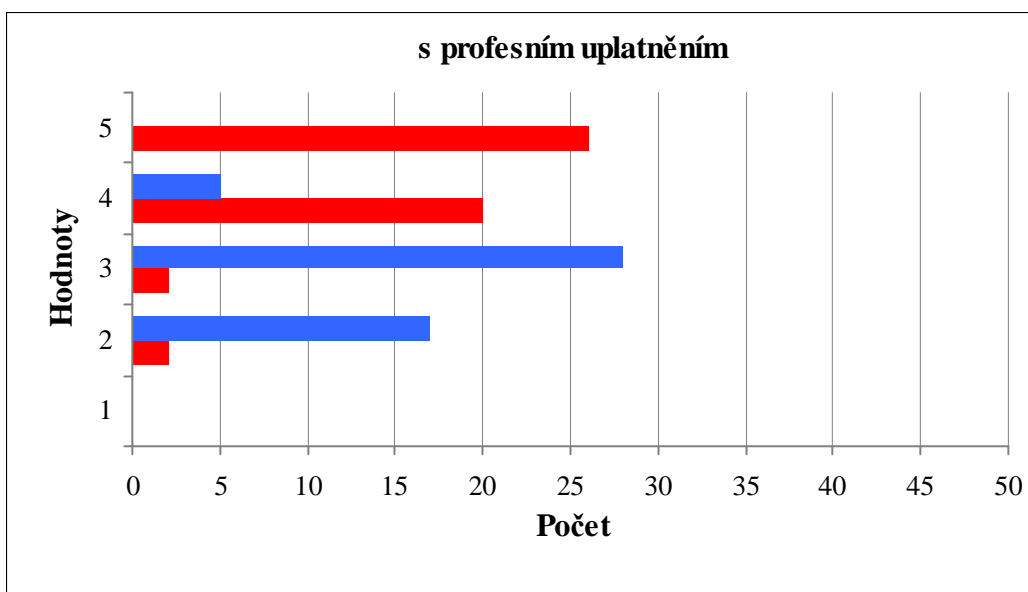
Graf k tabulce č. 21

Graf k tabulce č. 22

Graf k tabulce č. 24

Graf k tabulce č. 25

